Q. D. B. V.

DISSERTATIO INAVGVRALIS MEDICA

DE

LINGVA SANA ET ÆGRA

QVAM

CONSENSV

GRATIOSAE

FACVLTATIS MEDICAE

IN

INCLYTA VNIVERSITATE ALTORFINA

PRO LICENTIA

HONORES IN MEDICINA SVMMOS ET PRIVILEGIA DOCTORALIA

LEGITIME CAPESSENDI

PVBLICAE VENTILATIONI

EXPONIT

AD D. XXV. JVN. A. R. S. *MDCCXVI.*

JOH. REINHARDVS KVSTNERVS

MOENO-FRANCOFVRTENSIS.

ALTORFII,

LITERIS MAGNI DANIELIS MEYERI.

WELLCOME INSTITUTE
LIBRARY

PROOEMIUM.

L*Inguam nobiliſſimum illud organum oris, animæ noſtræ cogitationumque interpretem optimum,* (a) *ſive juxta Democritum* ψυχῆς ἄγγελον, *thematis inauguralis loco deſcribere & explicare jam ſuſcepi: atque ad hoc non leves me impulerunt cauſæ; ſive enim* 1.) *artificioſiſſimam illius fabricam, quam recentiorum præcipue quorundam Anatomicorum* (b) *induſtriæ debemus, conſideremus, quæ mirabilis profecto & ſtupenda plane examinantibus ſe offert,* 2) *ſive præſtantiſſimos atque egregios ejus uſus, quos corpori noſtro præſtat, perpendamus, dum in loquela, guſtu, maſticatione, deglutitione, muci & aliarum rerum ex ore rejiciendarum expulſione, ſuctione, aliisque uſibus tam maſcule ſe gerit, ut hæ actiones vel prorſus non, vel ſaltem non niſi depravate & imperfecte fieri queant: Sive etiam* 3.) *graviſſimorum & pertinaciſſimorum morborum cohortem, partem hanc tam miſere affligentium, medicamque pariter ac chirurgicam opem deſiderantium, perluſtremus, profecto vix ullum fore adeo dementem arbitror, qui hanc materiam Medico futuro, aut non ſatis dignam, aut inutilem exiſtimaverit, quin potius è contrario eam digniſſimam atque utiliſſimam reputaverit. Hoc autem, ut congruo fiat ordine, totam hanc diſſertationem in tria dividam capita: quorum primum erit phyſiologicum, mirabilem linguæ ſtructuram, variarumque illius partium uſum patefaciens. Alterum pathologiam ejus explicabit, nimirum morborum, qui linguam affi-*

(a) ita enim vocatur ab Horatio, Lucretio, Prudentio.
(b) Malpighii, Fracaſſati & Bellini.

ciunt, naturam, cauſas & ſigna tradet, & ſimul indicabit, quænam ſigna in aliis morbis ex lingua peti queant. Tertium illorum curationem, tam quæ medicamentis, quam quæ manuum & inſtrumentorum opera peragitur, exhibebit. Quod ſi forte hinc inde erravero, meliora edoctus, lubens meritoque errores meos emendaturus ſum. Cæterum Deum T. O. M. ſupplex rogo, ut propoſitum hocce meum feliciter cedat in ipſius gloriam atque proximi mei ſalutem.

CAPVT I.
PHYSIOLOGICVM
Linguæ ſtructuram & uſus exponens.

§. 1.

Definitio & onomatologia.

Lingua, cujus hiſtoriam medicam hic deſcribere ſuſcepimns, eſt pars tam nota omnibus, ut oleum & operam perdere exiſtimemus, ſi de rigidiori ejus *definitione* ad regulas logicas ſtrictius accommodata nimis velimus eſſe ſoliciti: propterea ſine longiori verborum ambage ſub linguæ nomine intelligimus *partem illam organicam mobilem in ore, guſtus & loquelæ præcipuum inſtrumentum.* Genus hujus definitionis conſtituimus partem organicam, quoniam lingua ex variis aliis partibus, ad certas actiones determinatas peragendas compoſita eſt; differentiam ſpecificam quilibet facile ex reliquis definitionis verbis colligere poterit. Linguæ vocabulum ſive à lingendo, (lecken) quoniam ea lingere ſolemus, ſive à ligando ortum ducat, quoniam dentium vallo munita quaſi & ligata eſt, ut *Gellius* vult (*c*) nobis perinde erit, Philologorum enim litem noſtram non facimus; ſufficit nobis ſi modo lector intelligat, nos ſub linguæ nomine hic non ſermo-

(*c*) libr. 1. cap. 15.

ſermonem ſeu dialectum cujusdam regionis vel populi indicare, quo ſenſu dicimus hunc vel illum callere linguam Græcam, Gallicam &c. quod nos Germani eine Sprach vertimus, ſicut *Plautus* utitur in Pœnulo: dicens is omnes linguas ſcit; & *Ovidius* dum canit (*d*):

Nec levis ingenuas pectus coluiſſe per artes
Cura ſit: & linguas edidiciſſe duas.

Sed è contrario nos intelligere partem illam oris mobilem in definitione expreſſam, quæ à Græcis γλῶσσα vel γλῶττα, à Germanis die Zunge appellatur, ob aliqualem etiam cum lingua ſimilitudinem, *Plinius* aliique Botanici nonnullis plantis hocce nomen impoſuerunt, ut linguæ cervinæ, linguæ bubulæ ſive bugloſſæ, cynogloſſæ, hippogloſſæ, ophiogloſſæ &c. Plures linguæ ſignificationes, ut pro contrectatione, eloquentia, promontoriis &c. Lector B. apud Lexicographos facile inveniet.

Situs, figura, magnitudo, numerus & color linguæ.

§. 2. *Linguæ ſitus, figura, magnitudo, color, numerus naturalis*, notiora ſunt omnibus, quam à calamo unquam deſcribi poſſunt; ita, ut qui hæc accuratius ſcriptis tradere vellet, rem, me quidem judice, obſcuraret potius quam illuſtraret: hoc ſolum in tranſitu quaſi hic monere volumus, nonnullis lingua datam eſſe paulo majorem, nonnullis paulo minorem: his craſſiorem, illis tenuiorem, aliis acuminatam, aliis obtuſam magis, quæ omnia ſi modum non excedant, vix notabile quoddam vitium inferunt. Inde tamen magna ex parte pendere arbitror, quod quibusdam lingua ſit volubilior, mobilior, promptior; aliis vero tardior, gravior & ad motum ineptior: hinc propter hanc diverſitatem non omnes æque prompti vel apti ſunt ad eleganter ornateque canendum aut loquendum; inde quoque oriri puto, quod quidam diſtincte admodum loquantur, alii confuſe & perturbate, ut vix intelligi queant. *Ratione*

(*d*) libr. 2. de arte amandi. verſ. 121.

numeri, nos non morari debet, quod *Diodorus Siculus* (*e*) de incolis Inſulæ in auſtrali oceano fabuloſe refert, δίπτυχον αὐτοῦς ἔχειν τὴν γλῶτταν, geminam ſeu duplicem eos habere linguam, quoniam nullo recentioris Hiſtoriographi teſtimonio comprobatur, adeoque id fabulis accenſendum exiſtimo. Attamen quandoque præter naturam homines nonnullos, *duplicem habuiſſe linguam*, docent Miſcell. N. C. Dec. I. Ann. IX. & X. Obſerv. 137. item *linguam duplicem*, alteram alteri incumbentem in puero ſexenni Ephem. N. C. Cent. III. Obſ. 42. Cæterum vocabula bilinguis & trilinguis apud latinos etiam notant hominem, qui duas tresve linguas callet, vel etiam, qui parum ſincera fide loquitur (eine falſche Zunge) ut *Plautus* inquit (*f*) *Ne duplices habeatis linguas, ne ego bilingues vos necem:* & *Virgilius* Tyrios bilingues appellat (*g*) nusquam autem certa fide conſtat Tyrios duas linguas obtinuiſſe. Dividitur quidem lingua, ubi muſculi in medio concurrunt, beneficio lineæ cujusdam albicantis tendineæ ab *Hippocrate* in Coac. 11. 141. Edit. Linden. τὸ δίκρουν appellata, in partes æquales, dextram nempe & ſiniſtram ſecundum longitudinem, illa autem diviſio adeo ſuperficialis eſt, ut hanc ob cauſam lingua minime duplex dici mereatur, ſed potius revera unica tantum ſit.

Connexio linguæ. §. 3. Connectitur lingua variis partibus: anterior ejus pars, quæ tenuior eſt, & plus minus acuminata apex linguæ vulgo dicta, libera exiſtit, ob motus facilitatem, quam actiones ejus requirebant, in inferiori tamen & media apicis parte ligamentum tenue membranaceum conſpicitur, frænulum linguæ appellatum, quod inter duo oſtia ductuum ſalivalium *Warthoni*, verſus menti interiorem & mediam partem deſcendens, ibique cum muſculo genioglоſſo, infra deſcribendo, maxillæ inferiori jungitur, atque ne lingua forte inordinatius moveatur,

(*e*) ſub finem libri ſecundi. (*f*) in Truculent. A. 4. Sc. 3. v. 7.
(*g*) Æn. 1. v. 665.

tur, præſtare videtur. E contrario in recens natis, quandoque nimis breve exiſtit, aut nimis productum, ut lingua libere moveri nequeat, & ſic ſuctionem ac loquelam impediat: linguæ utraque lateralis pars cum maxilla inferiori cohæret per communem oris membranam. In poſteriori parte, baſis linguæ dicta, per eandem membranam oris communem, faucibus, tonſillis & uvulæ nectitur, inprimis ſurſum ad uvulam lingua ibi emittit fibras quasdam carneas ſeu muſculares, quæ apud *Valſalvam* (*h*) ſub nomine novi muſculi admodum exigui gloſſostaphilini veniunt, quales quoque hic Altorfii in cadaveribus invenit & demonſtravit Vir Magnificus, Excellentiſſimus atque Experientiſſimus Dn. D. HEISTERVS, verum in omnibus ſubjectis, eas non æque viſibiles ac robuſtas eſſe aſſerit. Præterea baſis ſive poſterior linguæ pars, firmiſſime conjungitur quoque cum oſſe hyoide, quod linguæ pro baſi ſeu fundamento inſervit, mediante ligamento membranaceo lato, quo molliter non arcte nimis annectitur medio oſſiculo oſſis hyoidis, ne mobilitati impedimentum aliquod inde proveniat, quod ab Excell. D. D. HOFFMANNO obſervatum inveni in Diſs. ad Horn. microcoſm. p. 57: lateralibus autem oſſiculis per muſculos.

§. 4. Hoc os quoniam partem linguæ conſtituit, à nobis hic minime prætermittendum, ſed accurate potius deſcribendum eſt. Appellatur *hyoides* quaſi hypſiloides, ob aliqualem ſimilitudinem cum figura literæ græcæ ypſilon, (quæ ſic pingitur υ) (i) vocatur etiam à quibusdam linguale, & à Germanis das Zungen-Bein / quoniam linguæ adhæret, atque muſculis nonnullis linguæ originem præbet: ſitum eſt in fundo oris ad partem linguæ poſteriorem & ſic inter linguam & laryngis partem ſuperiorem. Hoc os in fœtu nondum apparet ſed *Oſſis hyoidis deſcriptio & uſus.*

(*h*) Tract. de aure humana. (*i*) Vesling. Tab. XI fig. XI. & XII. Verheyen Tab. XXIX. fig. 78.

ſed loco ejus membranacea ſubſtantia invenitur, quæ poſtea in infantibus cartilaginea, & tandem oſſea fit creſcente ætate; in decrepitis, interdum ex uno fruſto, verum in adultis & ſenibus aliis fere ſemper ex quinque conſtat partibus (quod notandum, quia plurimi autores trium tantum mentionem faciunt) quorm primum fruſtum pars media & latiſſima baſis dictum, & in anteriori parte convexum, linguam, in poſteriori vero concavum & laryngem reſpicit. Longitudo ejus dimidium pollicem paulò ſuperat, latitudo vero trium vel quatuor circiter eſt linearum, & craſſities unius lineæ. Ad hujus duas extremitates, reliqua quatuor fruſta, utrimque duo ſita ſunt, unum majus, alterum valde exiguum, & ita juncta ſunt, ut extremitatum partem poſteriorem tantum tangant, & quidem majora extremitatis partem inferiorem, minora ſuperiorem. Majoris pollicis quaſi habent longitudinem, & aliquatenus applanata ſunt, circa extremitates vero rotundiora: craſſitiem habent mediocris calami ſtraminei quodammodo compreſſi, paulòque ſunt craſſiora, ubi baſin tangunt, quam in altera extremitate. Hæc ita cum baſi juncta, ob qualemcunque cornuum figuram, quam referunt, cornua oſſis hyoidis, & totum os propterea etiam bicorne appellari ſolet. *Minora fruſtula* inter baſin & cornua ſuperius collocata à *Verheyen* aliisque nonnullis appendices cartilagineæ dicuntur, ſed in adultis ut plurimum vera oſſa ſunt, magnitudine & craſſitie, imo tota figura ſemina tritici æmulantur, uti exemplar, quod apud Virum Magnificum, Excellentiſſimum atque Experientiſſimum D. D. HEISTERVM vidi, teſtatur, unde oſſa triticea nominari poſſent. Et cornua & hæc oſſicula interventu cartilaginis ligamentorumque cohærent cum baſi, atque peculiari motu donantur, hinc pro diſtinctis oſſibus, non pro epiphyſibus, merito habentur. Minora illa oſſicula, quoniam in junioribus ſæpe adhuc cartilaginea ſunt, & alias in mundificatione

tione

tione oſſis hyoïdis, propter exiguitatem facile auferuntur, hinc factum forte eſt, ut a multis Anatomicis neque inventa neque deſcripta ſint. Præterea notandum, quod oſſiculorum horum minorum quodlibet interveniente ligamento tereti, (quod interdum cartilagineum eſt) adunatur proceſſui ſtyloidi, ejusdem in quo ſitum eſt lateris: quo fit, ut firmior longe ſit linguæ nexus, atque ad neutram partem ſe diſtrahi nimis patiatur. Aliquando hoc ligamentum non ſolum cartilagineum, ſed etiam per intervalla oſſeum fit, ita ut tria in quolibet latere oſſicula oblonga primum a *Veſalio* deinde & ab aliis notata ſint, qui propterea undecim oſſis hyoidis fruſta numerant; verum huic opinioni aſſentire non poſſumus, quia id, quod rarum eſt, pro conſueto & ordinario non venditandum: nam rarum eſt videre illa ligamenta cartilaginea, rarius in his oſſicula, rariſſimum vero diſtinctum oſſiculorum numerum annotare, hinc melius eſt ordinariam ſequi conſtitutionem, etiamſi *Caſſerius*, *Valverda* aliique in tabulis ſuis delineationem *Veſalii* ſecuti ſint. Præter connexionem cum lingua, jungitur quoque variis Laryngis partibus, ope membranæ craſſæ & quaſi ligamentoſæ, quæ cum membrana oris continua eſt. Tandem cornuum hujus oſſis apices interveniente cartilagine & ligamento tereti junguntur cartilaginis ſcutiformis proceſſibus ſuperioribus. Figura igitur & ſitus hujus oſſis efficiunt, ut quamvis lingua ante laryngem & pharyngem ſita ſit, ea tamen minime reſpirationem vel deglutitionem impediat: linguæ enim baſis punctum fixum, ſicut alii muſculi, in oſſe quodam habere debuit: illud habere non potuiſſet, ſi hoc os abeſſet, niſi in vertebris colli vel capitis parte inferiore, atque ſic lingua vel ad vertebras vel ad cranium ſe extendere debuiſſet, (quod docet cognitio vicinarum partium) hoc ſi factum fuiſſet, neceſſario laryngem & pharyngem obtegiſſet, deglutitionem reſpirationemque impediviſſet, quod hujus oſſis commo-

do ſitu & figura præcavetur. Ex quibus patet uſum hujus oſſis longe eſſe majorem, quam vulgo ab illis exiſtimatur, qui mechanicam partium corporis noſtri ſtructuram, non exacte ſatis conſiderant, aut penitus vilipendent.

Muſculi oſſis hyoidis. §. 5. Denique etiam os hyoides, *ope muſculorum* cohæret cum apophyſibus ſtyloideis cranii, maxilla inferiori, ſterno & ſcapulis, à quibus muſculis varie movetur, & hi motus linguæ actioni ſuccurrunt, (hinc alius hujus oſſis inſignis innoteſcit uſus) nam cum lingua tanquam pars mobilis, juncta eſt huic oſſi, ſequitur etiam illius motum. Nomina muſculorum oſſis hyoidis Græca ſunt à principio & fine, ſeu à termino à quo & ad quem ipſis impoſita, & quinque illorum numeramus paria, quorum brevem ſed accuratam deſcriptionem dabimus. Primum par, quod remotis integumentis communibus ſub mento & muſculis biventribus in conſpectum prodit *Mylohyoideum* appellatur; (k) oritur principio largo ſed tenui, à facie interna & anteriori maxillæ inferioris infra dentium radices, ſeque extendit â radicibus dentium inciſorum usque ad tertium molarem, moxque ejus fibræ obliquo ductu in angulum coëunt, cujus apex inſeritur oſſi hyoidi circa conjunctionem baſis cum cornu, a quibusdam geniohioideum externum vocatur. Alterum par *geniohyoideum* proprie dictum, proximè ſub præcedente ſitum, oritur quoque ex interiori maxillæ inferioris facie, ſed anguſtiore principio, & ſolum infra dentes inciſorios, in ipſa ſynchondroſi, inde recta deſcendit & inſeritur parti ſuperiori baſis oſſis hyoidis. Tertium par *ſtylohyoideum*, oritur à proceſſus ſtyloidis extremitate, & inſeritur baſi oſſis hyoidis in latere, ubi cum cornubus jungitur: ventrem hujus muſculi perforat muſculus digaſtricus maxillæ inferioris. Recenſita tria paria, quando ſimul agunt, radicem ſive baſin linguæ attollunt & antrorſum trahunt, ſicque orificium œſophagi dilatant, ut

(*k*) Conf. Vesling. tab. XI. fig. XIII. Bidloo Anat. Tab. 15.

ut eo facilius bolum deglutiendum ſuſcipere poſſit, ſi unus vel alter horum muſculorum in uno tantum latere trahit, os hyoides oblique ad latus movet, & cum hoc ſimul linguam. Quartum par *ſternohyoideum* ortum partim ex ſterni parte ſuperiori & interiori, partim ex interiori parte claviculæ, ubi cum ſterno articulatur, & quandoque etiam ex ipſa coſta ſuperiori, largo ſatis principio, aſcendit mox ſub cute ſuper aſperam arteriam, glandulam thyroideam vel cartilaginem ſcutiformem laryngis ad oshyoides, terminaturque in inferiorem baſis partem. In poſteriori hujus muſculi facie, tendinea quædam inſcriptio, fere ut in muſculis rectis abdominis ſæpe obſervatur, notante *Morgagno* (*l*). Quintum & ultimum par longiſſimum ſed tenue exiſtit, *coracohyoideum* dictum, oriundum ex inciſura quadam coſtæ ſuperioris ſcapulæ, mox juxta proceſſum coracoidem, vel ex ipſa coſta ſuperiori ſcapulæ: hinc oblique per collum verſus os hyoides aſcendens, haud longe ante inſertionem, confundit caudam cum præcedente muſculo & in eundem locum inſeritur. Hic muſculus utplurimum, ubi maſtoides capitis flexor, ipſi incumbit, tendineus eſt, atque ſic biventrem muſculum repræſentat. Hæc duo muſculorum paria, ſi ſimul agunt, antagoniſtæ ſunt trium priorum, radicem linguæ deorſum & retrorſum movendo, ſicque deglutitionem juvant, bolumque in faucibus hærentem in œſophagum protrudunt. Quando hi muſculi in uno tantum latere agunt, inprimis quando coracohyoideus hoc facit, os hyoides & ſimul linguam oblique deorſum trahit.

§. 6. Progredimur jam ad ipſius *linguæ ſtructuram & uſum* examinandum, ubi ante omnia notamus molem ejus ſeu corpus præcipue ex muſculoſa conſtare ſubſtantia, quæ triplici cingitur involucro, quorum primum membrana externa, alterum corpus reticulare, tertium corpus papillare nervoſum appellatur. *Linguæ ſtructura.*

(*l*) Adverſar. Anatom. Tab. II.

(1.) exterior membrana. tur. *Exterior membrana* eſt membrana in homine mollis, poroſa & tenera, innumeris papillulis ſeu tuberculis plena, quæ tubercula oriuntur à papillis nerveis ſubtus latentibus & exiguis foraminulis ſive poris pertuſa conſpiciuntur in lingua exſerta hominis vivi & ſani; imprimis hoc apparet, ſi linguæ apici exſerto cujusdam ſapidum quoddam corpus applicetur, atque jubeamus hominem illum accurate guſtare, tunc alter ſi beneficio boni microſcopii apicem illum exſertum prudenter aſpiciet, eminentias illas, ac foraminula in illis pulchre obſervare, & ſimul quod papillæ illæ e lingua ad ſimilitudinem cornuum limacum nunc protrudantur ſeu erigantur, nunc retrahantur, notare poterit. Protruduntur autem, quando diſtincte guſtare volumus, e contrario retrahuntur ſeque ſubducunt, quando objectum acrius ipſis applicatur. Idem quodammodo in nobis ipſis loco claro in ſpeculo attendere poſſumus, ſi linguam paululum exſertam dentibus leniter comprimamus, ſapidumque admoveamus. In ægris & mortuis hæc fere disparent & vix amplius conſpiciuntur, quoniam partes omnes ergo & papillulæ tunc flaccidæ ſunt, vel muco tenaci, pituita aut colore quodam præternaturali, flavo, fuſco, nigricante &c. obductæ. Cæterum illæ papillulæ, ſi ſine cautelis deſcriptis, & obiter tantum conſiderantur, adeo exiguæ ſunt, ut villos quaſi tantum repræſentent. Præterea figura harum papillarum in lingua humana non tam manifeſte ſine microſcopiis obſervatur, quam in brutis, in quibus ut plurimum multo majores ſunt: pars illarum pyramidalem figuram obtinet, aliæ globulum in apice gerunt, corniculis limacum vel capitulis acicularum haud abſimilem, uti in lingua vitulina & bubula manifeſtiſſimum eſt. In quibusdam animalibus hæc tunica dura ac quaſi cartilaginea exiſtit, ut in bobus, felibus & cumprimis in leonibus, & in homine atque aliis animalibus capſulas ſeu vaginulas quaſi efficit, quæ papillas nerveas corporis papillaris

ner-

nervoſi, infra deſcribendi, includunt, defenduntque ab injuriis & doloribus, quos Salia aliaque acria aut aſpera, quæ in os immittuntur, ipſis inferre poſſent. In inferiori linguæ parte, haud procul ab apice, membrana hæc tenuior & magis glabra eſt, quam in ſuperiore parte, nullis amplius papillulis ſeu tuberculis conſpicuis, ibique hanc ob cauſam lingua vix amplius ſapores accurate percipit.

§. 7. Altera tunica mox ſub priori ſita, *Corpus* ſive *membrana reticularis* dicitur, innumeris perforata foraminulis cribri exigui ſeu reticuli ad inſtar, (unde nomen accepit) humore albicante vel flaveſcente ſemper tincta; Membrana hæc adeo tenera eſt & muco obſita, ut vix niſi cocta rite demonſtrari examinarive poſſit: Coctione enim induratur & firmior fit, ita ut poſtea in lingua bubula aut vitulina facile tam ab externa membrana quam a mox ſubjacente corpore nervoſo ſeparari & perluſtrari queat. Per hæc foraminula papillæ nerveæ è corpore nervoſo in vaginulas ſive tubercula exterioris membranæ (6) tranſeunt. Præterea reticularis hæcce tunica in ſuperiori facie, ubi externam membranam tangit, albicans ſeu leviter flaveſcens conſpicitur; inferior autem facies linguam reſpiciens, nigricans ſive cineritium colorem obtinet. Nonnulli deſcriptam modo membranam pro membrana non agnoſcunt, ſed eam nil aliud eſſe ajunt quam mucum coctione induratum, eodem modo ac ſerum vel albumen ovi coctione indurari poſſunt, neque etiam, meo quidem judicio, a ſcopo multum aberrant; imo in lingua humana (forte ob ſubtilitatem) demonſtrari non poteſt, teſte *Ruyſchio* (*m*) quamvis à plerisque promiſcue linguæ tam bubulæ quam humanæ tribuatur ab Autoribus. Attamen quoniam cocta in multis animalibus perfectam repræſentat membranam, plurimique recentiores Anatomici eam pro membrana agnoſcunt deſcribuntque,

(2.) Corpus reticulare.

 etiam

(*m*) Theſ. Anat. X. p. 12.

etiam non dubitavi eam ad membranas linguæ referre. Miror autem *Verheyenum*, quod hujus membranæ reticularis & corporis papillaris mox deſcribendi nullam mentionem faciat ac ſi Malpighii, Fracaſſati & Bellini ſcripta nunquam legiſſet aut vidiſſet, ſed obſcuram atque inconcinnam potius eorum exhibet deſcriptionem, quam hic refutare jam non vacat.

(3.) *Corporis papillaris nervoſi.*

§. 8. Proxime ſub reticulari hac membrana *Corpus papillare nervoſum* in conſpectum prodit, quod notabili ſatis craſſitie totam faciem ſuperiorem & partes laterales linguæ ambit, in inferiori autem parte, ſenſim ſenſimque disparet, & vix amplius vel penitus non apparet. Nervoſum appellatur, quoniam nervi linguæ in illud deſinunt & papillas efficiunt, ſicuti experimentum *Bellini* (*n*) probat, quo nervus a muſculoſa ſubſtantia liberatus hamulo leniter trahatur, papillam continuam profunde retrahit, confirmante id *Bohnio* (*o*) totumque hoc corpus videtur expanſio horum nervorum, atque hinc verum ac proximum guſtus organum exiſtit. Papillare vero dicitur, quia fibræ nerveæ parvas eminentias conficiunt, quæ ob qualemcunque analogiam cum papillis, papillæ quoque appellatæ ſunt: idcirco cum innumeræ tales in hoc corpore conſpiciantur, papillare à *Malpighio* dictum eſt. Papillas vero corpus hoc componentes, ob diverſam figuram duplicis generis eſſe exiſtimamus, ſicuti vel nudo oculo inprimis in bobus vel melius adhuc microſcopiis obſervare licet; pleræque autem pyramidalem figuram referunt ex ampliori principio in apicem deſinentes, hinc pyramidales dictæ, & hæ primum genus conſtituunt: nonnulli cum *Malpighio* pyramidales in duo genera in majores & minores dividunt, verum cum differentia à ſola magnitudine deſumpta exigui ſit momenti, data opera diſtinctionem illam omiſimus. Alterum vero papillarum genus, ſurgit eo-

dem

(*n*) de Guſtus organo cap. 14.
(*o*) Circulo Anat. Progymn. 24.

dem modo, ut pyramidales, verum in apice gerunt globulum ſeu capitulum quoddam rotundum, corniculis limacum emiſſilibus ex *Malpighii* comparatione, (vulgo den Schnecken-Hörnern) haud abſimilem, vel capitulis fungorum terreſtrium, ſicut à Bellino (*p*) deſcribuntur, ob quam figuram papillæ capitatæ dicuntur, & præcipue circa apicem linguæ, ejusque latera copioſius obſervantur, ubi exactiori guſtu pollemus. Omnes hæ papillæ per membranam reticularem tranſeunt in eminentias ſive tubercula primæ, hoc eſt, exterioris membranæ, quæ ut (6) dictum, cava ſunt, ut papillas corporis nervoſi in ſe recipere & ab injuriis externis acriorum vel aſperiorum corporum, quæ in os immittuntur, defendere tuerique poſſint. Nulla linguæ pars meliori cum ratione *organum* guſtus ſtatui poteſt, quam corpus hoc nervoſum papillare: nam ſicuti 1.) aliis in partibus nervi ſemper ſunt organa ſenſuum, ergo & hic erunt, 2.) propter analogiam cum papillis nerveis cutaneis: ſicut enim hæ ſenſus tactus præcipuum organum ſunt, ita papillæ linguæ ſenſus guſtus organum erunt primarium. 3.) Quoniam papillæ linguæ, quando exacte guſtare volumus, tenduntur eriguntur que ſupra linguæ ſuperficiem; & quando acriora linguæ admovemus, papillæ illæ ſe retrahunt & quaſi ſe abſcondunt intra linguæ ſubſtantiam, ne rudius ab iis afficiantur, ut (6) aſſeruimus: propterea illæ partes, quæ in debiliori ſapore ſe erigunt, in fortiori vero ſe retrahunt, *pro guſtus vero & proprio organo* optime *haberi poſſe cenſeo*, præſertim cum nulla alia linguæ pars huic uſui aptior videatur. *Galenus* quidem tunicæ per linguam expanſæ, hoc officium adſcribere videtur (*q*) & Bauhinus (*r*) aliique internæ ſpongioſæ carneæ ſubſtantiæ linguæ hoc munus tribuunt; verum rationes modo datæ contrarium evin-

Uſus hujus corporis.

(*p*) cap. XIII. de Guſtus organo. (*q*) L. 4. de loc. affect. cap. 2.
(*r*) L. 3. Theatr. Anat. cap. 9.

evincunt. Neque omni linguæ parti æqualis guſtandi vis ineſt, ſed excellit hæc vis in apice: hinc quæ accurate guſtare volumus huic admovere ſolemus.

De Guſtus objecto. §. 9. Sed dum modo organum guſtus proprium deſcripſimus, commodiſſime hoc loco addi poſſe arbitramur pauca, *quæ ad objectum guſtus attinent.* Hoc conſtituunt ſapores. Quæritur autem, quid ſapores efficiat? Hoc vulgo eſſe ajunt ſal quodcunque, ſive purum & per ſe tale, ſive conjunctum cum particulis aqueis oleoſis aut terreſtribus in corporibus quibuscunque, quod vel jam ſolutum, dum in os ingeritur, vel ibidem à ſaliva ſolvitur, papillas nerveas vellicando, ſenſum guſtus in nobis excitat. Hoc probant cinerum exemplo, qui ex ſale & terra conſtant: Si ſal omnis ex iis per aquam educitur, atque terra reliqua linguæ imponitur, nullum excitabit ſaporem; dicunt deinde prout illa vellicatio ſeu titillatio blandior, eo ſaporem quoque magis eſſe gratum & acceptum; ſi vero vellicatio illa rudior eſſet, aut nimis fortis, ſaporem ingratum & adverſum, imo dolorificum in nobis produci; Cæteroquin ſaporum diverſitates ajunt provenire vel ex diverſa ſalis cum aliis particulis mixtura, vel ex diverſa ſalium figura per microſcopia cognita. Nos quidem in operandi ratione cum illis convenimus: verum non ſolum ſalia, ſed etiam olea multa & ſpiritus pro objectis guſtus non ſine ratione haberi poſſe arbitramur, atq; illud inde conſtare putamus, quoniam illæ partes tam animalium quam vegetabilium, cibos potusve ſapidos conſtituentes, in olea, ſalia & ſpiritus converti poſſunt, hinc in oleis deſtillatis vegetabilium odorem & ſaporem præſtantiſſimum & eminentiſſimum v. gr. cinamomi, caryophyllorum, aniſi, rosmarini &c. non à ſale pauco, quod in eis reperitur, ſed magis ab oleo aromatico pendere perſuaſi ſumus; ſi enim ſalia illarum plantarum ab oleo depurantur, ſaporis etiam multum amittent. Sic ſpiritus ex vino vel aliis fermentatis parati, ſapidisſimi

ſimi ſunt, profecto non propter paucam illam ſalis copiam, quam continent, ſed præcipue propter particulas ſuas ſpirituoſas, à ſalinis diverſas, quæ foraminula exterioris linguæ membranæ penetrantes, papillis nerveis applicatæ, eas ſtimulando ſenſum ſaporis excitare valent.

§. 10. Hinc jam explicari poteſt, *quare ſapidiſſima objecta dolorifica*, ſi paulo majori copia linguæ applicantur: nimirum quia vehementius papillas nerveas ſtimulant atque irritant; contra autem illa, quæ minus acria ſunt, quam ſaliva noſtra nobis inſipida dicuntur; Saliva enim ſani hominis, quamvis omni acrimonia non ſit deſtituta, ut varia phænomena docent, tamen non percipitur ſapida, quoniam papillæ ea aſſuetæ ſunt; idcirco, quæ ſimilem vel minorem adhuc habent acrimoniam, quam ſaliva, ut aqua & terra puriſſima, oleaque non nulla expreſſa leniſſima, dum papillas nerveas ſatis vellicare non valent, inſipida pronunciamus, nihil enim guſtamus, niſi quod acrius eſt ſaliva noſtra. Placet etiam hoc loco adhuc inquirere, cur *pueris atq; fæminis plerumque dulcia*, ut vina dulcia, hydromel, fructus horæi dulces, ſaccharata &c. viris autem acriora, ut vina rhenana aliaque ſimilia, ut & cibi ſale, aromatibus, raphano ruſticano, limoniis, capparidibus &c. conditi aut præparati præ dulcibus magis arrideant. Hujus phænomeni rationem credo diverſam in diverſis papillarum nervearum conſtitutionem; in pueris enim fœminisque, cæteris paribus, eas, (ut totam reliquam corporis conſtitutionem) teneriores eſſe exiſtimo, quam in viris & ſenibus, hinc acriora ſine dolore aut ſenſu moleſto ferre non poſſunt, ſed cum dulcia blande afficiant & quaſi titillent, gratum guſtus ſenſum in illis excitant, hinc infantibus nihil niſi blanda & dulcia, lac & ſaccharata placent; è contrario viri & ſenes quoniam papillas habent duriores & calloſiores lenem dulcium ſtimulum non ſentiunt, ideoque ea ipſis non placent, quia inde non afficiuntur, ſed acriorem deſiderant: Temperies tamen tenerior aut robuſtior & conſuetudo efficere

phænomena circa guſtus objectum.

Cur pueris & fœminis dulcia, viris acriuscula placeant.

C poſſunt,

poſſunt, ut interdum ſenes ratione guſtus ſint quaſi pueri, & viri quaſi fœminæ, ac vice verſa. Sic Germani, qui vinum Rhenanum, Franconicum aliaque ſimilia acidiuſcula bibere asſueti ſunt, raro amant vina Hiſpanica, Gallica aliave dulcia; contra illæ Nationes, quæ vina dulcia bibere conſueverunt, ſaporem vini Rhenani averſantur, & ingratum pronunciant, quia rudius illorum linguam afficit, dulcibus aut blandioribus aſſuetam.

Linguæ muſculi. §. 11. Oportet jam, ut jam redeamus ad deſcriptionem ſtructuræ linguæ, cujus pars reliqua, poſtquam jam deſcriptæ ablatæ ſunt, maxime eſt *carnoſa* ſive *muſculoſa*, ſi tantum glandulas ſublinguales dictas excipiamus, attamen caro ſui generis & laxa, cui ſimilis non datur in corpore: atque illa muſculoſa pars maximam linguæ molem & quaſi corpus ejus conſtituit. Autores autem magnopere diſcrepant in numero muſculorum linguam componentium; nam nonnulli muſculos oſſis hyoidis cum linguæ confundunt, eosque in communes & proprios dividunt, & ſic octo, novem, decem imo plura numerant paria. Alii muſculorum linguæ propriorum paria ſex, alii quinque, alii quatuor, & quidam tantum tria reapſe diſtincta paria ſtatuunt. In tanta igitur Autorum diſcrepantia quid eligerem, hæſitaſſem, niſi ex diſſertatione VIRI Excellentiſſimi DN. D. HEISTERI, Præceptoris atque Patroni ſumme colendi (*s*) certior factus fuiſſem, quod muſculi linguæ à nemine melius quam à Celeberrimo Anglorum Anatomico Guilielmo *Gowpero* (*t*) deſcripti atque ad vivum delineati eſſent. Hic autem tria tantum paria propria, nomina à principio & fine recipientia, deſcribit, quorum primum vocat *genioglоſſum*, ortum ducens maxime ſub geniohyoideo ſupra deſcripto, ab interiori menti parte, & inſeritur medio linguæ, fibras per totam linguæ ſubſtantiam diſpartiens: hinc ratione ortus & inſertionis, linguam verſus

(*s*) de Maſticatione pag. 34. (*t*) in Myotomia reform.

verſus anteriora & extra os trahere valet. Alterum par *cera-toglosſum* appellat, partim à baſi, maxima autem parte à cornubus oſſis hyoidis, largo carneo principio oritur, unde etiam a nonnullis baſio-ceratogloſſum vocatur, & inſeritur parti mediæ ac laterali linguæ, à nonnullis pars illa, quæ à baſi oritur, ſeparatur à reliquo & baſiogloſſum appellatur: verum exacte cohæret, ut merito pro uno muſculorum pari habendum ſit, niſi entia præter neceſſitatem multiplicare velimus. Si ambo hi muſculi ceratoglosſi ſimul agunt, priorum ſunt antagoniſtæ, id eſt, retrahunt linguam verſus fauces; ſi alter horum muſculorum ſolus, eam ad latus movet. Tertium par *ſtylogloſſum* audit, cujus origo eſt in proceſſu ſtyloide cranii, progreditur oblique verſus linguam, & inſeritur in latus linguæ. Uſus hujus paris fere convenit cum præcedente, ſi enim uterque ſtyloglosſus ſimul agat, retrorſum trahit linguam & ſimul paulo ſurſum, (quæ actio in deglutitione uſum habet, ut ſupra jam dictum eſt,) ſin alter ſolus, ad latus eam ducit. Præter autem tria illa muſculorum paria, lingua innumeras adhuc obtinet muſculoſas fibras rectas ſive longitudinales, perpendiculares & obliquas duplicis ordinis ſibi invicem impoſitas, chiasmum facientes, aliasque, quæ vario atque mirabili contextu ſibi invicem ita implicantur, ut nullus adhuc Anatomicorum earum plexus accurate reſolvere potuerit, ut in lingua quadam cocta indaganti facile apparet, atque inde varium mirificumque ejus motum ac volubilitatem pendere arbitror, qua ampliari, contrahi, abbreviari & prolongari poteſt, qui motus a ſolis illis muſculis deduci aut expectari haud poſſunt. Denique notandum, quod recenſitis modo muſculis *Verheyen* addat exiguum quoddam par tenue admodum & breve, quod *chondrogloſſum* appellat; hoc oriri aſſerit a proceſſibus cartilagineis oſſis hyoidis & inſeri in medium baſis linguæ. Alius adhuc paris mentionem facit *Spigelius*, (& nonnulli hunc ſequentes) cui nomen dedit *Myloglosſi*,

 quod

quod etiam Verheyen ſe vidiſſe putat: verum cum hæc duo paria obſcure ſint deſcripta, & ab exactioribus Anatomicis non inveniantur, etiam *Marchette* (*u*) illud omnino rariſſimum eſſe teſtetur, malui eorum deſcriptionem hic omittere, cum non ordinario, ſed potius ex luſu quaſi naturæ quandoque adeſſe videntur. *Baſiogloſſum*, quod etiam vulgo ab Autoribus deſcribitur, à baſi oſſis hyoidis oriundum, cum non ſit niſi exigua pars ceratoglosſi, à *Cowpero* aliisque recentioribus Anatomicis pro peculiari pari non habetur, ut ſupra monuimus.

Glandulæ foramina & pinguedo linguæ.

§. 12. Denique in ſuperficie linguæ etiam exiguæ conſpiciuntur *glandulæ*, quæ in corpore nervoſo radicari videntur, & inprimis circa radicem ſunt conſpicuæ, in medio porum excretorium obtinentes, hæc plerumque in lingua ſana, magnitudinem ſeminis milii non excedunt, attamen quandoque majores conſpiciuntur, ſicuti à *Morgagno* Adverſor. Anat. (*v*) delineantur, imo Experientiſſimus Dn. D. HEISTERVS poſſidet delineationem linguæ hominis inflammatione faucium mortui, in qua has glandulas circa baſin linguæ, quasdam milii, quasdam vero lentis magnitudine obſervavit & delineavit, in quibus omnibus ductus excretorius in medio manifeſte conſpiciebatur. Videntur hæ glandulæ ſecretioni liquidi ſalivalis deſtinatæ. Præter glandulas in parte linguæ poſtica foramina ſæpe occurrunt, ſtylum non raro admittentia, *Fracaſſato* (*x*) *Bartholino* (*y*) & *Schelhamero* (*z*) jam obſervata, & tandem etiam à *Morgagno* tanquam nova loco citato annotata ſunt, eaque foramina aliosque poros linguæ ſpirituoſam aut ſubtilem aſſumtorum materiem ſubire poſſe exiſtimamus, & beneficio horum ſubitaneam ſæpe refectionem fieri debilium, quando ſpirituoſa adhuc in ore ſunt. *Pinguedo* etiam muſculoſis

(*u*) Anatom. Cap. de lingua. (*v*) Tab. I (*x*) de lingua. (*y*) Anatom. Cap. de ling. (*z*) in programm. Anatom. pag. 6. tractatui de humoribus addito.

loſis fibris inprimis circa radicem interjecta eſt, quæ lubricationi & emollitioni inſervire videtur ob motus facilitatem.

§. 13. Reſtat, ut adhuc deſcribamus, tanquam linguæ partes, *glandulas ſublinguales dictas & vaſa* linguæ. Glandulæ ſublinguales ſunt glandulæ ex conglomeratarum, ut vocant, genere, ſatis notabiles, ſub inferiori & mediæ linguæ parte ſitæ, mox poſt frænulum linguæ, ſub muſculo mylohyoideo, pollicis circiter habentes longitudinem, & minimi digiti latitudinem, coloris ejusdem cum parotidibus & maxillaribus. Quævis harum glandularum ductum habet excretorium, in bobus, urſibus, leonibusque ſatis inſignem, imo & in vitulis ſatis conſpicuum, qui ſub papilla quadam juxta dentes inciſores maxillæ inferioris, eodem fere loco, ubi ductus ſalivalis Warthonianus in os hiat, peculiari ut plurimum orificio ſe manifeſtat. In homine autem, equo, cervo & lupo, ductus hic proprium in ore orificium non habet, ſed lympham ſuam ſalivalem in Warthonianum exonerat (*a*) & inde in os per orificium infundit. *Ruyſchius* (*b*) tamen notavit, ductum Warthonianum modo alterutrum modo utrumque tribus in locis ſalivam infundere ori, adeoque à latere frænuli tria ſæpe oſcula hiantia deprehendit. Hic ductus ſalivalis à celeberrimo *Rivino* in vitulis primum fuit obſervatus & deſcriptus in diſſertatione de Dyspepſia, quæ Lipſiæ prodiit Anno 1679. atque hinc merito ductus *Rivinianus* nominandus. Poſt quinque autem demum annos nempe Anno 1684. *Caſpar Bartholinus* de ductu ſalivali hactenus, (ut putavit) non deſcripto obſervationem anatomicam Haffniæ edidit in 4to, quæ Anno 1685. in 8vo Ultrajecti fuit recuſa, in qua deſcriptionem hujus ductus ejusque delineationem dedit, quomodo in leæna illum obſervavit. Cum autem hoc ſcriptum in plurium manus veniſſet, quam

Glandulæ ſublinguales.

 Dis-

(*a*) Warthon de Glandul. cap. 21. p. 120.
(*b*) Theſaur. Anatom. I. p. 25.

Diſſertatio *Rivini*, ab exteris Bartholinus pro inventore habitus eſt, imprimis cum hic Rivini nullam fecerit mentionem, & propterea *ductus Bartholinianus* ab illis appellari ſolet. Utrum autem Bartholinus ſciverit prius Rivini inventum nec ne, decidere non audeo; fieri enim poteſt, ut unus aliquid inveniat tanquam novum, de quo antea nihil ſcivit, cum tamen res illa apud alios jam nota fuerit. Videtur quoque *Verheyen* hoc ignoraſſe, cum nullam neque *Rivini* neque *Bartholini* faciat mentionem.

Vaſa linguæ. §. 14. Vaſa linguæ ſunt arteriæ, venæ & nervi. *Arteriæ* ſunt rami carotidis externæ tam dextræ quam ſiniſtræ, quæ ſupra laryngem ex dictis carotidibus emergunt, quarum altera dextram, altera ſiniſtram linguæ partem ingreditur, & ſic per totam linguæ ſubſtantiam ramulos ſuos diſtribuunt, ac per varias anaſtomoſes inter ſe communicant. Exiſtimarunt quidem olim lineam illam medianam linguam ita dividere, ut vaſa unius lateris non communicent cum alterius lateris vaſis, ſed injectiones communicationem nos docuerunt. Eodem modo *venæ linguales* e jugularibus externis oriundæ per totam linguam diſſeminantur, ſanguinemque ſuperfluum e lingua reducunt ad dictas jugulares. Ramuli autem linguales ſatis conſpicui, qui ſub apice in conſpectum veniunt, & in linguæ fauciumque affectibus inflammatoriis ſecari ſolent, *raninæ* appellantur. Tandem *nervos* quoque habet lingua a duplici cerebri pari, tam pro ſenſu guſtus, quam pro motu ejus exercendo. Primum rami ſunt a tertio ramo quinti paris *Williſii* ſatis inſignes, a quibus, quoniam guſtui famulari præcipue exiſtimantur, totum par guſtatorii nomen recepit: ramuli enim ejus ex *Malpighii*, *Bellini* aliorumque obſervationibus usque in papillas nerveas excurrunt, quæ guſtus proximum organum conſtituunt. Ex hujus paris nervei abſentia *Reald. Columbus* (c) mirabile

(c) L. XV. de Re Anat.

rabile exemplum in homine quodam vitrivorace obſervavit; qui,ut ait,nullum prorſus guſtum per totam vitam habuit,nullam in edendo voluptatem, nihil jucundum perſentiebat: inſipida, amara, dulcia, pinguia, ſalſa, acria, non diſtinguebat, vitrum, ſaxa, lapides, ligna, viva animalia, carbones, piſces è vivario extractos adhuc ſalientes vorabat, vorabat lutum, lineos laneosque pannos, fœnum, ſtipulam, &, ut brevi omnia complectar, quicquid homines, quicquid animantia vorant, quicquid illi edendum ſeu deglutiendum potius offerebatur, mercede propoſita, dictum ac factum ingurgitabat, imo & ſacculum cum carbone refertum & ſaccum inſuper devoravit. Alterum nervorum par, quod lingua recipit, ex *Williſii* computatione nonum cerebri exiſtit, atque linguale ſeu linguæ motorium nuncupatur, quoniam potiſſimum per muſculos linguæ diſſeminatur, atque ſic motui linguæ inſervire putatur. Utrumque autem par & motum & guſtum juvare, veroſimilius eſt, quia inter ſe communicant. Denique ab octavo pari etiam ramuli ad os hyoides abeunt. *Vaſa lymphatica* a nullo adhuc Anatomico obſervata reperio.

§. 15. Recenſitis omnibus partibus, quæ ad linguæ compoſitionem concurrunt, ſupereſt, ut jam *de uſibus ejus* quoque dicamus, qui profecto longe plures ſunt, quam ab Autoribus vulgo deſcribuntur. Primus & præcipuus *loquela* mihi videtur, ob quam animi cogitationumque noſtrarum interpres, ſive ψυχῆς ἄγγελον appellatur, quoniam ſermonis primarium inſtrumentum eſt: qui enim lingua deſtituuntur, miſere admodum, & vix aut prorſus non, quoscunque etiam geſtus aut ſigna adhibeant, recte cogitata ſua nobis ſignificare poſſunt. Neq; nos moratur, quod quidam ſine lingua locutos fuiſſe perhibeantur, Riolan. *(d)* & Barthol. *(e)* cum hoc extraordinarium, & potius crebrior

Uſus linguæ.

Primus

(d) Enchir. Anat. L. IV. cap. XII.
(e) Anatomia cap. de lingua.

brior obſervatio tales mutos eſſe teſtetur: imo ſi in quibusdam ſtrictius tantummodo eſt ligata, ut moveri rite nequeat, non niſi corrupte loqui poſſunt. Igitur dum loquelam perficit, egregium me hercule nobis uſum præſtat, quamvis non raro quoque ob eandem noceat: hinc *Pittacus* ſcribit, linguam eſſe maximum bonorum & malorum inſtrumentum, ὄργανον μὲν ἀγαθῶν, ὄργανον δὲ κακῶν μέγιςον, & *Anacharſis* rogatus, quid eſſet in homine peſſimum, quid optimum? ſapienter reſpondit, Lingua: *Barlæus* quoque (*f*) ita canit:

Quam noceo, quam proſum eadem ſum peſſima rerum
Optimaque:

Imo *Cicero* pro Flacco cap. 23. ait linguam quaſi flabellum eſſe ſeditionis; quilibet tamen prudens facile capit, hoc non de uſu, ſed potius de linguæ aut loquelæ abuſu eſſe intelligendum. *Secundus uſus eſt guſtus primarium eſſe inſtrumentum* beneficio papillarum nervearum, quicquid enim accurate guſtu explorare volumus, linguæ applicandum eſt, & præſertim apici, ubi papillæ egregie eminent, tunc ſapor proprius hujus vel illius corporis percipitur, ſicut hoc jam ſupra (δ) probatum eſt; Interim non negamus, guſtum etiam aliquomodo in palato & uvula exerceri: nam medicamenta in uvulæ morbis ipſi applicata, ut mel, piper, alumen &c. ipſo applicationis momento cognoſci & guſtu diſtingui poſſunt. Sic etiam exiſtimo guſtum per œſophogum adhuc aliquo modo continuari, dum deglutimus, forte autem idea illa in nobis oritur à particulis ſapidis in lingua adhuc hærentibus. *Tertium uſum nobis præſtat in maſticatione*, dum enim cibi ſolidi a dentibus diviſi, & in cavum oris prolapſi, ſponte iterum dentes non ſubeant, lingua præſto eſt, quæ volubilitate ſua eos rurſus eo repellit, ut ibi ulterius diffringi & comminui poſſint, donec tandem ſatis manducati commode deglutiri queant. *In deglutitionis*

Secundus — *Tertius* — *Quartus*

(*f*) in Miſcellan. lib. II.

nis autem actu quartum uſum perficit: primo enim cibos deglutiendos verſus fauces propellit, deinde elevatione linguæ radicis oſſisque hyoidis pharynx ampliatur, ut eo facilius cibi intrare queant, poſtea vero deſcenſu ſuo, cibos, pharyngem ſemel ingreſſos protrudit in œſophagum, Bœrhaav. (g) *Quinto lingua in ſuctione etiam egregie prodeſt*, infantes enim, quibus lingua frænulo arctius ligata, ut eam ſufficienter exſerere, mammarumque papillis applicare nequeant, lac ſugere non poſſunt, quod mulierculis e vulgo etiam notiſſimum eſt. *Sexto quoque expulſioni ſalivæ, muci, aliarumque rerum ex ore rejiciciendarum* inſervit, quod obſervamus, quando ſimile quid ex ore expellere conamur, tum enim exſerimus linguam extra labra, & ſubito rurſus retrahimus, ſimulque aërem vehementer explodimus, ſic una ejicitur illud, quod extrudere volumus, atque hanc actionem ſine linguæ inſigni motitatione fieri non poſſe, quilibet facile in ſe ipſo experiri poterit. *Septimo ſalivæ in os influxum promovet.* Hoc percipimus, quando os magno noſtro incommodo ſubinde ſiccum eſt, præſertim dum noctu evigilamus, vel etiam alio tempore; tunc ut humidum fiat, hinc inde motitamus linguam, ſtimulantur ſic & concutiuntur glandulæ palati, genarum, labrorum & ſublinguales, imo ductus excretorii Warthoniani & Stenoniani, unde brevi percipimus ſalivæ in os influxum, orisque humectationem. Eundem etiam nobis uſum præſtat in maſticatione, ob digeſtionis commodum in ventriculo: ibi enim, quia lingua in perpetuo motu, hinc eo ipſo copioſior ſalivæ affluxus & commixtio cum alimentis in ore promovetur, ſine qua eorum digeſtio in ventriculo rite perfici nequit. *Octavo in animalibus nonnullis*, ut bobus & vaccis exterior linguæ membrana eminentias duras & cartilaginoſas quaſi obtinet, retrorſum reflexas, & hamulos ſeu uncos repræſentantes, qui, quoniam

Quintus

Sextus

Septimus

Octavus

D hæc

(g) Inſtit. §. 48.

hæc animalia ſuperioribus dentibus carent, *graminis aliusque pabuli apprehenſionem & retentionem facilitant;* prehendunt enim gramen inter linguam & palatum quoque aſperum & quaſi hamatum, atque ſic dum morſu illud reſecare non poſſunt, evellendo illud decerpunt. *Nonus linguæ uſus* eſt *lambere*, id quod non ſolum in cibo capiendo uſu venit, ſed etiam in vulneribus ſanandis, ita enim Eduardi Regis Anglorum venenata vulnera uxor Eleonora curavit, teſte *Bartholino.* (*h*)

Nonus

CAPUT II.
PATHOLOGICUM
Morborum linguæ naturam, cauſas & ſigna breviter delineans.

Morbi varii linguæ.

§. 16. MUlti iique graviſſimi ſunt morbi, qui linguam affligere ſolent, ſic ut vix integer liber ad eos pro merito explicandos, multo minus diſſertatio academica ſufficiat: attamen operam dabimus, ut ſi non omnes, ſaltem pleroſque & præcipuos pro virili explicemus, atque naturam ſive indolem cauſas & deinde etiam curationem in compendio quodam exhibeamus. Collegit quidem jam pleroſque linguæ morbos & pathologice pertractavit illuſtre quondam Academiæ Altorfinæ decus DN. D. J. M. HOFFMANNUS, jam Sereniſſimi Margravii Brandenburgico-Onoldini Archiater, (*i*) atque ſic a magno labore me jam liberavit, verum adhuc alios, una cum curatione, de qua ille non egit, addemus.

Magnitudo præternaturalis & tumores.

§. 17. Occurrit autem primointer linguæ morbos *magnitudo p.n. aucta,* loquelam, maſticationem & deglutitionem impediens, quod vitium aliquando jam in utero materno ob malam conforma-

(*h*) Anat. cap. de lingua.
(*i*) in Diſquiſitione Anatomico-Pathologica, p. 347.

formationem oritur, ſicuti exemplum refertur in Miſc. N. C. (*k*) de infante Holmiæ in Suecia nato, cui lingua ex ore inſtar canis venatici propendebat. Pariter Lugduni Batavor. in puella quadam lingua manus amplitudine ampla craſſaque obſervata eſt, ut vix ore contineretur, conf. §. 6. & *Bartholinus* (*l*): vel etiam poſt nativitatem ſupervenit, vitio morbi, ſic ut eam in portentoſam magnitudinem excreviſſe notarint, *Galenus*, *J. Camerarius*, *Zacutus* & *Donatus*, ut teſtatur *Bartholinus* loco antea notato. Præſertim vero ab inflammatione, vel à pituitoſo tumore, vel a ſcirrho ſæpe intumeſcit, ob ſtagnationem humorum viſcidorum, plus minusve exagitatorum; vel in ptyalismo, præſertim a mercurialibus excitato, vel etiam ſæpe ab aſſumtis venenis. *Inflammatio* linguæ cognoſcitur ex ſignis inflammationis in genere, tumore ſcilicet, rubore, dolore & calore p. n.; *pituitoſus tumor* ex pallore & æſtus abſentia à priori diſtinguitur; *Scirrhum* adeſſe novimus ex lapidea quaſi duritie, & abſentia ruboris & æſtus p. n.; qui vero ſi dolores creat, cancrum facit. *Eminentias ſcirrhoſas*, juglandis magnitudinem excedentes, anteriorem & laterales linguæ partes occupantes, obſervavit *Zvvingerus* (*m*). *Tumores & ulcera linguæ cancroſa* præter *Muys* (*n*) & *Gaukes* (*o*) in Nobili quodam Norimbergæ annotavit DN. D. HEISTERVS, in quo à dente curvo linguam pungente malum ortum traxiſſe videbatur. Cognoſcitur cancer ex ſcirrho prægreſſo, ſubſequente dolore acri, mordente vehementiſſimo, vel ex ulcere linguæ fœtidiſſimo, dolente, depaſcente & remedia travmatica optima reſpuente. *Verrucas* in lingua excreſcentes, haud pridem in Studioſo quodam vidit laudatus DN. D. HEISTERVS. Sicuti verò inflammationes, ita quoque *abſceſſus* in lingua & fiſtulæ oriri poſſunt,

 prout

(*k*) Dec. II. A. II. obſ. 51. (*l*) Centur. 2. hiſt. 22. & Anatom. p. 547. (*m*) Theatr. Pract. Med. p. 69. (*n*) Obſ. Decad. II. obſ. X. (*o*) Prax. Med. Chir. cap. 38.

prout laudatus Dn. D. Hoffmannus (*p*) ex M. N. C. annotavit, ubi & *Atheroma* linguæ deſcribitur. (*q*)

Ranula §. 18. Peculiaris quoque tumor in lingua quandoque conſpicitur, qui *Ranula* & Græcis βάτραχος dicitur, cujus appellationis ratio non adeo eſt manifeſta: forte quoniam ægri eo laborantes, non articulate, ſed coaxando ranarum inſtar loquantur. Eſt autem tumor mollis pituitoſus imam linguæ partem obſidens, venîsque, quas raninas appellant, accumbens, juxta frænulum linguæ à ſtagnatione humorum craſſorum & pituitoſorum ortus: cujus apud Chirurgos & Obſervationum Scriptores multa leguntur exempla, infantibusque præ adultis ſunt frequentiores.

Calculi vermes puſtulæ. §. 19. Calculos ſive lapillos in & ſub lingua annotarunt M. N. C. (*r*) Plater. (*s*) *Bartholinus* (*t*) *Zacutus Luſitanus* (*u*) & *vermes* & intra venas ſublinguales ſtabulantes M. N. C. (*x*) Puſtulæ etiam ſæpe in lingua emergunt, ſero acri & nonnunquam quaſi urente ſcatentes, loquelam & manducationem impedientes. *Linguam duplicem* jam ſupra (2) binis exemplis probavimus. Hiſtoriam *linguæ aridæ* inſtar ligni immobilis in ore hærentis legere licet ex M. N. C. (*y*)

Lingua duplex.

Vulnera. §. 20. *Vulnera* raro quidem patitur lingua ab inſtrumentis acutis, ſecantibus, aut pungentibus, quoniam à dentibus & maxillis tanquam munimentis aut vallis cingitur; verum ſæpius à morſu dentium ſub lapſu vel convulſionibus graviter vulneratur, & ſæpiſſime à glandibus plumbeis, munimentum illud parum curantibus; & quamvis hæc vulnera per ſe mortem non facile inferant, ſed ſæpe tota lingua ſine vitæ damno exciſa a-liove

(*p*) l. c. p. 348 (*q*) M. N. C. Dec. II. A. II. obſ. 52. (*r*) Dec. II. An. V. & VI. obſ. 142. & Append. ibid. pag. 91. Decur. III. An. X. obſ. 116. (*s*) Obſ. lib. III p. 887. & lib. II. p. 377. (*t*) Anat. cap. de Lingua. (*u*) Prax. Mirab. Lib. 1. obſ. 78. (*x*) Dec. I. A. VIII. obſ. 100. (*y*) Decur. II. An. VI. & VII. obſ. 9.

liove modo ablata fuerit, tamen loquelam vel tollit, vel ſaltem valde impedit ac turbat, & pars amiſſa non facilè reſtituitur. Quod ſi vero à dentibus aut ſub convulſionum epilepticarum inſultu, aut extra easdem ſub lapſu aliaque valida dentium collisione intercepta, aut ab inſtrumentis acutis, ſive in longum ſive in latum ſit diffiſſa lingua aut perforata, aut portio quædam penitus abſciſſa, ſic tamen, ut reliquæ ſubſtantiæ carnoſæ adhuc quodammodo in aliqua parte cohæreat, conſolidationem quidem rurſus admittit, attamen tarde & difficulter ſæpe coit, imo ſine ſutura non facile coaleſcit, tum ob ſalivæ copioſum & continuum affluxum, tum præcipue ob linguæ inter loquendum, maſticandum & deglutiendum inevitabilem motum.

§. 21. *De ulceribus linguæ* cancroſis jam ſupra facta fuit mentio; ſed & alia ulcerum linguæ frequenter occurrit ſpecies, in ſuperficie ejus nec non totius oris, imo & œſophagi inſtar cruſtæ albicantis cum inſigni ardore ſe exhibens, quam *aphthas* appellant, quæ à ſero viſcido plus minus acri & corroſivo in ductulis excretoriis ſtagnante oriuntur, & quandoque peſſimæ ſunt indolis, ut mortem poſt ſe trahant: imo ab iis tanta aliquando oris putredo obſervata eſt, ut in infante ante mortem mandibulæ ſponte exciderint, atque caro gangrænoſa circa illas exciſa fuerit. M. N. C. (z) Oriuntur etiam ſæpe *exulcerationes & dolores in lingua* à dentibus inæqualibus, eorumque fruſtis acutis, quæ niſi auferantur, cancroſa ulcera producere poſſunt. Sic & *corpora urentia* ulcera linguæ producere queunt. *Ulcera.*

§. 22. Inter *ſymptomata linguæ* notiſſima deprehenduntur ejus *actiones læſæ*, nam *aboletur vel imminuitur ejus motus*, & hinc per conſequens etiam loquela: ſive hoc fiat à mala conformatione in utero, vel à paralyſi, apoplexia, ſyncope, caſu ab alto, percuſſione, affectibus animi, ira, terrore &c. denegato *Actiones linguæ læſæ.*

(z) Dec. I. An. II. obſ. 35.

Loquela læſa. gato ſpirituum animalium in ejus muſculos influxu, qualia exempla multa videſis apud *D. D. Hoffmannum*; (*a*) ubi imprimis etiam memorabilis hiſtoria recenſetur de muto quavis hora prima pomeridiana loquente. Ratione malæ conformationis, linguæ motus ſæpe læditur in infantibus *à frænulo longiori, denſiori vel juſto ſtrictiori*, ſic ut inferiori mandibulæ quaſi agglutinetur; unde papillas mammarum rite apprehendere non poſſunt, ideoque nec ſugere, ætateque accreſcente articulatam loquelam impedit; ſic ſi frænulum ad apicem usque extenditur, motum linguæ & loquelam quoque impedit. Ad malam conformationem quoque pertinere videtur exemplum, quod haud pridem in puero quinquenni vel ſexenni hic vidit Excellentiſſimus D. D. HEISTERVS, qui ne verbum adhuc proferre poterat, ſed magis mutus erat quam piſcis, quod aphoniam Græci vocant, in quo quidem nullum vitium in frænulo, verum lingua valde craſſa & brevis conſpiciebatur. Neque ob ſurditatem aphonus erat, nam loquentes intelligebat: alias enim notum eſt, quod ſurdi nati, muti quoque ſint, quia ſermo homini non eſt connatus, ſed ex auditu acquiſitus. Sic etiam loquela aboletur, *ob linguam quacunque ratione amiſſam* & miraculis accenſenda videntur exempla illa pauca, quæ amiſſa lingua loqui potuiſſe traduntur (15) & apud *Jac. Ruland.* (*b*), aut aliud linguæ vicem ſupplens adfuiſſe neceſſum eſt. Huc memorabilis hiſtoria *Tulpii* (*c*) pertinet, ubi detruncata à Turcis tota illa linguæ parte, qua volubilis eſt, Juvenis quidam omni voce privabatur per triennium, quæ ipſi poſtea ſubito cœlitùs quaſi vehementi terrore perfecte fuit reſtituta: cujus etiam *Lindanus* & *Bartholinus* (*d*) mentionem faciunt. Præterea imminuitur etiam loquela aut depravatur à tumore, ranula, inflammatione, vulneribus aliisque causſis manifeſtis: id quod etiam

(*a*) l. c. p. 253. (*b*) Agloſſoſtomographia. (*c*) lib. 1. obſ. 41.
(*d*) Anatom. cap. de lingua.

etiam fit in balbutie, hæſitantia aut titubatione linguæ: quæ vitia malam conformationem, & aut nimiam amplitudinem, craſſitiem, longitudinem aut brevitatem; frænulum ſtrictius, linguæ nimiam laxitatem aut rigiditatem, vel vitium in nervis ejus pro cauſa agnoſcunt: vel depravatur in motibus convulſivis a terrore aliave cauſa ortis, quale exemplum ex *Platero* (*e*) innotuit.

Guſtus læſus.

§. 23. Tollitur etiam actio linguæ in *guſtu abolito*, dum quidam à natali die guſtu deſtituuntur, quale exemplum jam ſupra ex *Reald. Columbo* (*f*) deſcriptum, qui nullo, dum viveret, guſtu erat præditus, & in quo poſt mortem nervi guſtatorii non ad linguam, ſed ad occiput reflexi inventi ſunt. In aliis vero guſtus aboleri vel minui poteſt 1) defectu ſpirituum, hinc in ſumme debilibus & ſyncopticis guſtus læſus plerumque obſervatur, obſtructione nervorum & papillarum guſtatoriarum; vel 2) quando lingua muco viſcido glutinoſo, aut cruſta præternaturali obſita eſt. *Depravatur verò ſæpe guſtus*, ſic ut ægris quibusdam omnia amara, aut ſalſa, aliis acida, urinoſa, nidoroſa, aut alio inuſitato ſapore prædita obſerventur: quod phænomenon præcipue à ſaliva corrupta, & bilioſis, ſalſis, acidis, urinoſis, aut aliis præternaturalibus particulis inquinata oriri videtur, talem ſaporem linguæ imprimente.

Retinenda & excernenda læſa.

§. 24. *Ad ſymptomata retentorum* pertinent res præter naturam in lingua detentæ, ut humores viſcidi, acres in cruſtas aut aphthas tandem deſinentes, nec non calculi, vermes &c. Ad excretorum vitium referri poteſt hæmorrhagia lethalis in venæ ſectione ſub lingua incaute adminiſtrata M. N. C. (*g*) item ex frænuli linguæ improvida ſectione *Dionis* (*h*) annotavit.

§. 25. *Qua-*

(*e*) Mantiſſ. obſ. III. p. 9. (*f*) de Lazaro vitrivorace. (14)
(*g*) Dec. I. An. IV. & V obſ. 81. & Dec. II. Ann. III. obſ. 12.
(*h*) in chirurgia cap. de fræn. linguæ.

Qualitates mutatæ linguæ. §. 25 *Qualitates denique mutatæ*, ſub linguæ pallore, albore, rubore, nigritie, flavedine, aſperitate, fiſſuris, ſalſedine, amaritie ſe produnt; de quorum ſignificationibus, ut & in genere de ſignis morborum ex lingua petendis, legi meretur libellus elegans *Caſſulani*, (*i*) cujus præcipua contenta in compendio recenſet *Barchuſius* (*k*), quæ digna ſunt, ut huc transferantur, antequam prius ex eodem Autore recenſuero, quæ *ex Hippocrate aliisque veteribus de diagnoſi & prognoſi ex lingua petenda* magno ſtudio collegit, nam revera in praxi ſcitu ſunt neceſſaria, quoniam lingua ſeri in ſanguine conditionem ſignificat, quales ſcilicet particulæ in eo abundent, unde multum lucis multis in morbis affulget: nam ſi flava, bilis redundantiam; ſi alba phlegmatis, ſi rubra, ſanguinis; ſi nigra & exſiccata æſtum ſanguinis & defectum ſeri denotat; nam *tria merito palmaria ſigna dantur præcipue humorum peccantium*, ut *B. Bruno* (*l*) loquitur, *urina, pulſus* & *lingua, è tribus corporis regionibus* depromta, urina ex infima, pulſus è media, lingua è ſuprema. Sed progredimur ad ſigna hæc deſcribenda.

Signa ex eis petenda

juxta Hippocratem aliosque Veteres. §. 26. Vetuſtiſſimus Medicinæ Autor *Hippocrates*, inquit *Barchuſius* (*m*) memoriæ prodidit, linguam humorum ſerum, quale ſit indicare, ac eam, prout aliquis ex humoribus in corpore abundat, alio atque alio colore infici. Exempli gratia, ſi bilis abundat, linguam fieri pallidam aut flavam, ſi ſanguis, rubicundam: ſi pituita albam: ſi atra bilis, nigram. Neque vero dicta cujusvis humoris copia ex linguæ inſpectione cognoſcitur tantum; ſed etiam hæc prout omnifariam fuerit variis in corporis affectibus affecta, prodit qualemcunque corporis ægrotantis conditionem, ac morbi eventum: verbi gratia, lingua nigricans ardentem febrem portendit, quin etſi aliquis tali febri correptus, lingua ejus exaſperata finditur & ſiccatur, colore

(*i*) de Lingua, morborum acutorum ſigno. (*k*) Collect. Medicinæ Practicæ. p. 369. (*l*) Propyl. Med. p. 119. (*m*) loco citato p. 365.

colore primum pallida eſt, at procedente tempore nigreſcit. Quod ſi ea per morbi initia nigreſcat, contingunt celeriores; verum ſi poſtea, tardiores febris judicationes. Si lingua circa initia fuerit horrida, & in eodem colore perſeveraverit, procedente autem tempore exaſperetur, liveſcat, findatur, mortem denunciat. Quod ſi admodum nigreſcat, die XIV judicationem promittit. Perniciem autem maxime minatur lingua nigra, & ex virore palleſcens, *inprimis denigrata, ubi alvi fluxus ſimul adfuerit, celerem mortem ſignificat.* Si lingua propter ſiccitatem denſa & aſpera, phrenitidem portendit. Si pleuritici lingua circa initia morbi bilioſa, is intra ſeptimum diem judicatur; ſi vero tertio & quarto die taliter conſtituta, circa nonum morbus finitur. Quod ſi bulla aliquantum liveſcens in lingua ſuborta, qualis ferro candente in oleum intincto fieri ſolet, ſiquidem per initia fuit aſpera, difficilior morbi continget liberatio & criſes ad XIV diem procedent, ſanguinem tamen exſpuere neceſſum eſt. In pulmonis inflammatione lingua primo plerumque flaveſcit; & deinde nigreſcit. Quod ſi circa morbi initia lingua nigreſcat, ocyus morbus finitur, quam ſi ea tardius nigruerit. Tandem lingua dehiſcit, &, ſi digitum admoveris, adhæreſcit. Si in peripnevmonia lingua tota alba ſit ac aſpera, ſignum eſt ambas pulmonis partes inflammatione vexari; Sin vero dimidia lingua taliter conſtituta, qua parte apparet, iſtic loci etiam inflammationem eſſe. Si in febre linguæ biſulcum albo velut ſaliva obductum, indicat hæc febris remiſſionem, quæ continget eodem die, ſi, quod linguæ adnatum craſſum fuerit; ſi idipſum tenuius, poſtridie, ſi adhuc tenuius perendie. Equidem eadem ſignificantur, ſi ante dicta circa ſummam linguam accidant; veruntamen ſignificatio non adeo certa eſt, ſi lingua ita natura comparata eſt, ut admodum humida ſit, ſignificat talis ventriculum itidem humidum eſſe, eidemque crebro diuturnum alvi profluvium comitari. Si lin-

gua præter rationem mollis facta, & æger ab alvo liquida nauſeat, ſudoreque frigido manat, indicium eſt vomitionis nigrorum inſtantis. Si lingua tremula & nares rubeant, & alvus humida, & reliqua quæ circa pulmonem ſunt, nullam judicationis ſignificationem præ ſe ferant, malum eſt, ac celerum perniciosſarumque purgationum prænuncia ſunt. In nonnullis lingua tremula, alvum fore liquidam denotat: quod ſi in hoc caſu lingua nigricet, mortiferum eſt. In aliis lingua tremula, inſtabilem mentem ſeu inſaniam portendit. Si lingua derepente incontinens fit, aut aliqua corporis pars attonita ſtupet, ſignum eſt melancholicum. Si juveni contingat linguæ gravitas, poſtquam antea humuerit, ſignum eſt mortis ſubitaneæ. Si lingua puſtulis referta & partes corporis extremæ frigent, malum ſignum eſt. Si in lingua febrem acutam habentis apparuerint puſtulæ, ciceribus magnitudine æquales, ſignificant hæ ægrum in principio diei ſequentis moriturum. Si lingua ægrotantis inſtar ovi tumida, aut ſi tumor linguæ nigreſcit, mortem portendit. Hiſce ex *Barchuſio* deſumptis adhuc addemus ex *Hippocratis* (*n*). *Anginoſi in lingua tumores, citra ſigna trans parentes pernicioſi.*

e Caſulano de lingua. §. 27. *E Prathi Conſulani* libro ſupra laudato jam quoque ſequentia vel ab illis prætermiſſa, vel aliter dicta, juxta *Barchuſii* compendium hic addemus. Linguam jubet inſpiciendam, quæ nullo aſſumtarum rerum colore infecta ſit, quæ nec abluendo nec detergendo ab immunditie depurgata. Non modo ſuperiorem, ſed etiam partem ejus inferiorem linguam utpote inflectendo, eſſe conſpiciendam; atque id clara die, vel, ſi locus, ubi æger cubat, obſcurus, candela accenſa. Tempora morborum acutorum, putat, ex linguæ inſpectione cognoſci poſſe. Etenim albicantem eſſe linguam morbi in principio: pallidam in augmento, flavam vel nigram in ſtatu. Bonum omen

(*n*) Coac. prænot.

omen eſſe, ſi lingua nec ſicca, nec aſpera, nec fuliginoſa, ſed naturæ congruenter fuerit, & quasque ſibi familiares actiones, prout uſus exigit, perficiat. Malum ex adverſo eſſe, ſi lingua fuliginoſa, arida, aſpera, inflammata, tumida, præſertim ſi talis præſente animi defectione. Linguam ſiccam, aſperam vel nigram in principio febris acceſſionis denotare cruditatem morbi: aridam ſine ſiti cum ciborum faſtidio mortem. Licet fuliginoſa ſiccaque lingua plerumque malis ſignis annumeretur, ſe tamen ſæpenumero obſervaſſe, ſcribit, (quod & à Majoribus Medicinæ factum) complures ejusmodi linguam in febre acuta habentes in tutum evaſiſſe. Linguam ſiccam febrem acutam & ſitim inexplebilem denotare. Pejorem eſſe aſperam, ſiccam, cujusmodi habere febre ardente, cauſon dicta, vel peripnevmonia, vel phrenitide laborantes. Linguam ſiccam ſolito rubicundiorem circa poſtremam ejus partem cum voce obſcura anginam ſignificare. Exertam in pulmonis &c. inflammatione, ſignificare intenſum cordis calorem. Si lingua magna, nigra, ſine voluntate per os feratur, more eorum, qui aliquid mandunt, malum.

§. 28. Sic & ex guſtu læſo ſigna morborum petimus hodie & olim petierunt veteres, ut idem *Barchuſius* (o) congeſſit. *Signa ex guſtu læſo.* Nimirum oris amarities plerumque bilis in corpore copiam prodit, quæ per vomitum apte educitur: veruntamen dicta oris amaritudo nonnunquam inediæ ſignum. Multitudinem vel materiam ſupervacuam in corpore eſſe, ſignificat linguæ ſapor carni ſalſæ ſimilis, ita & acidus ſapor & acerbus; nec non cæteri ingrati ſapores & ructus, qui vel piſces corruptos, vel cœnum, vel aliud fœtidum referunt, indicant humorum male conſtitutorum redundantiam. Sic acidus vel ſalſus cum propenſione in ſomnum, gravitate capitis tinnituque aurium,

 pituita

(o) l. c. p. 180.

pituita corpus exuberare: ſi acerbus & corpus aridum, ac adfuerit ſomnus inquietus, mœror &c. melancholiam primatum inter cæteros tenere: Indicat autem amarus, ut paulo ante monui, abundantiam flavæ bilis. Reſtant & ſigna quædam ex *Hippocrate à loquela læſa* deſumta: ut aphoniæ cum exſolutione venientes peſſimæ. Quæ aphoniæ incidunt ex rigore, tremore excutiuntur. Quæ vero aphoniæ in febre ſunt convulſivæ, & ſi cum ſilentio fanaticæ, fiunt mortiferæ (*p*). Qui ex dolore ſunt voce capti, crudeliter moriuntur, mentis emotiones cum vocis interceptione periculoſæ (*q*): ſi quis ebrius voce derepente privetur, convulſus moritur, niſi febris ipſum corripuerit, aut ubi ad horam, qua crapulæ ſolvuntur, pervenerit, loquatur (*r*). Quicunque ex improviſo voce deſtituuntur, & absque febre fuerint, iis venam ſecato (*ſ*). Minime autem ſigna iſthæc tanquam abſolute certa, demonſtrativa & infallibilia habenda aut illis ſolis fidendum eſſe volo; ſed potius prudenti Medico omnia in morbo perpendenda, nec unquam uni ſoli fidere debet, alias innumeros committet errores, ſicuti illi Empyrici, qui ſoli fidunt urinæ.

è loquela læſa.

CAPUT III.
THERAPEUTICUM

Magnitudo aucta linguæ.

§. 29. IN Curatione morborum linguæ eundem, quantum fieri poteſt, ſervabimus ordinem, ut in Capite præcedente, propterea jam primo agendum de *magnitudine aucta*, ut actiones ejus lædat. Si hoc vitium connatum, uti exemplum Suecicum & Walæi (17) portiones ſuperfluas abſcindendo, linguam legitime formarunt, & feliciter curarunt. Si vero

(*p*) Hippocr. lib. 2. de Morb. (*q*) in Coacis.
(*r*) Sect. V. aph. 5. (*ſ*) Lib. 2. Epidem.

vero a morbo lingua valde excrevit vix operatio talis ſuadenda. *Lingua duplex* videtur omnem reſpuere medelam; niſi ſingularis conformatio, aliæque circumſtantiæ auxilium aliquod indicent. Si ab *inflammatione* lingua valde intumuit, morbus curandus ut inflammatio, nimirum Venæ ſectione, præſertim in raninis & jugularibus inſtituta, ſcarificatione, purgatione antiphlogiſtica ſubjuncta, deinde aliis medicamentis antiphlogiſticis, pulveribus terreis & nitroſis, mixturis & julapiis refrigerantibus, potuque aquoſo. Externe conducunt collutiones oris frequentes refrigerantes, vel ex decoct. hord. roſar. prunell. malv. &c. vel ex aquis ſtillatitiis plantag. prunell. fl. ſambuc. roſar. cum ſyrupo quodam refrigerante acidiuſculo, ut ſyrup. diamor. ribeſior. ceraſor. acidor. cum pauco nitro vel ſpiritu vitrioli, aliave gargariſmata, quæ in tonſillarum & faucium inflammatione conducunt, quæ æger ſæpius in ore teneat. Si vero inflammatio reſolvi nequeat, & *in abſceſſum tendat*, conducunt gargariſmata emollientia, ex malva, althea, verbaſco, ficubus cum aqua vel lacte parata, addito melle raſato, & ſimulac maturus eſt (quod ex mollitie & fluctuatione puris cognoſcitur) ſi non ſponte rumpitur, aperiatur ſcapello, ut pus mature evacuetur; poſtea mundificatur & ſimul rurſus conſolidatur, continuatione prædicti gargariſmatis, & frequenti applicatione mellis roſati ope penicilli vel linamenti.

§. 30. *Si tumor pituitoſus ſive œdematoſus*, linguam infeſtat, conducunt non ſolum iteratæ purgationes per alvum, ſed etiam medicamenta reſolventia & diaphoretica, præſertim M. S. Tinct. Bezoard. Eſſent. ſcord. ſuccini &c. decocta lignorum, aut infuſa pugillaria, ex lignis, radicibus & herbis reſolventibus parata, calide ſæpius ſorbilata, ex quibus etiam gargariſmata idonea fieri poſſunt. Proficua etiam hic eſſe cenſemus apophlegmatizantia, ut maſticatio maſtichis, cinamomi, radi- *Tumor pituitoſus.*

cis pyrethri, herb. nicotianæ, imo ipſe fumus hujus herbæ non erit inidoneus. Corpus contra frigus defendatur, & in libera perſpiratione conſervetur. *Tumor in ptyaliſmo mercuriali* oriundus, minuitur primo potu diluente calido v. g. ptiſana, vel decocto aut infuſo lignorum, ad humores viſcidiores, fluxiles reddendos, atque abſtinentia ab ulteriori Mercurii uſu. Si hæ non ſufficiant & tumor augeatur, purgans aut clysma revellens exhibeatur. Si a *venenis aſſumtis*, hæc prius ſunt expellenda, copioſus potus diluens calidus eſt aſſumendus, & gargariſmata in inflammatione proficua ſunt uſurpanda.

Tumor à Mercurio.

à venenis.

§. 31. *Scirrhi & cancri linguæ*, ſi totam vel ſaltem magnam ejus partem occupant, nullam prorſus medelam admittunt, ſi vero parvi, & forte dens inæqualis & pungens cauſam conſtituit, hic mature evellendus, aut apex lædens limandus, ut irritatio externa tollatur. Aſt quando talis dens malum non produxit, ſed ſcirrhus parvus ſponte oriatur, medicamentis parum effici poteſt, ſicut in aliis ſcirrhis, imprimis quia lingua medicamenta, alias in ſcirrhis proficua, non fert, neque alia methodus nota applicandi remedia idonea: verum præſtat exiguum ſcirrhum intempeſtiva medicamentorum applicatione non laceſſere, & ab omni irritatione abſtinere, ne in cancrum degeneret; & potius convenienti victus ratione incrementum ulterius præcaveri debet, ſic per longum tempus imo per totam vitam parvos ſcirrhos ſine notabili incommodo ſæpe gerunt. Quod ſi vero ex moleſto pruritu in dolorem mordacem abeunte, conſtat ſcirrhum in carcinoma abire, res utique periculoſa eſt, eaque tanto periculoſior, quo tumor cancroſus major; neque in medicamentis ulla eſt fiducia, tamen ſi parvus & mobilis, præſertim in anteriori linguæ parte ſitus, in matura extirpatione aliqua ſpes eſt: quæ hic ita adornanda, ut prehenſa lingua integumenta ejus usque ad carcinoma, ampla ſatis plaga incidantur, & poſtea integrum a partibus ſanis reſecetur. Si

Scirrhi & cancri occulti.

vero

vero immobilis, periculum majus eſt; attamen ſi non nimis magnam partem affecit, integra pars cancroſa ſcapello exſcindatur, cavendo, ne quid relinquatur, nam nulla cancri extirpatio tentanda, niſi integer tolli poſſit, quia inde exaſperatur, ægrique ſecti citius pereunt. Igitur ſi major, quam ut totus auferri queat, relinquendus potius & non tangendus eſt. In utroque caſu poſt extirpationem, ſanguis medicamentis ſtypticis primo ſiſtendus, deinde vulnus, melle roſato & oleo myrrhæ per deliquium conſolidandum.

§. 32. *Si cancer jam exulceratus*, ſanies acris & fœtida effluit, ſtatus fere deploratus eſt, imprimis ſi magnus. Quod ſi vero parvus ſit, vix aliud remedium ſuper eſſe puto, quam extirpationem omnis cancroſi ferro aut igne, ſi modo acceſſus detur. Sed ante operationem æger præparandus V. S. purgantibus, victu commodo & medicamentis ſanguinis acrimoniam corrigentibus, pro diverſitate temperamentorum vario modo adornandis. Ubi vero extirpatio amplius fieri nequeat aut æger eam admittere nolit, modo dicta victus & medendi ratione ulterior progreſſus mali inhibendus, quantum fieri poteſt, & ſimul gargarismatibus mundificantibus ac melle roſaceo vel oleo myrrhæ per deliquium nimia ſævities temperanda, ut ægro malum per ſe acerbiſſimum tolerabilius modo reddatur. *Cancer exulceratus.*

§. 33. *Verrucæ in lingua* ſæpe in contagio venereo affectis conſpiciuntur, ubi, præter interna ſpecifica, purgantia, mercurialia & decocta lignorum, externe egregie conducit, ſi vitriolo cyprino ſæpe tanguntur, quo ſenſim conſumuntur, & quamvis non rarò redeant, tamen eadem methodo iterata tandem funditus tolluntur. Si radix earum tenuis, ligatura ope fili ſerici, vel ſectione auferri poſſunt, præſertim ſi poſtea radici laudatum Vitriolum affricemus. *Verrucæ.*

§. 34. *Ra-*

Ranula. §. 34. *Ranula*, quamvis à *Celſo* (*x*) inter abſceſſus ponatur, vix tamen reſolvi & raro ad ſuppurationem deduci poteſt, imprimis quoniam medicamenta aliàs huic fini dicata, ut emplaſtra & cataplasmata commode hic applicari nequeunt: imò in infantibus, ne quidem gargarismata. Alias in adultis chirurgi commendant 1) gargarismata aut decocta reſolventia & cataplasmata ſub mento applicata; quibus vero, ſi non cedat, 2) gargarismatibus & cataplasmatibus ex herbis emollientibus ficubus & paſſulis ſuppurationem producere ſtudent, qua facta, abſceſſum aperiunt, niſi ſponte rumpatur, ut alium abſceſſum, & melle roſato curationem abſolvunt. Quia vero & hæc raro obtineri poteſt, propterea optimum ac frequentiſſimum remedium eſt, ut operatione chirurgica tollatur. Et quia tumor hic ex cyſticorum eſt genere, proprio incluſus folliculo, multi ſuadent integram ejus cum toto folliculo extirpationem, id quod etiam faciendum eſſe exiſtimamus, ſi fieri poteſt; verum cum folliculus ut plurimum ſit valde tenuis, neque propter anguſtiam loci ſatis commode accedere liceat, metusque ſit læſionis ductuum ſalivalium Warthoni nervorum aut vaſorum raninorum, raro totus exſcindi ſolet, ſed uſitatius eſt tumorem mature ampla inciſione aperire, lingua prius adlatus inclinata, ut ſic eo melius locus apertionis conſpici poſſit, nec ductus ſalivales aut vaſa linguæ temere lædantur. Aperto tumore contenta materia plerumque ſponte effluit, & tumor ſubito concidit: ubi vero tenacior eſt, leni preſſione exitum adjuvamus. Ne autem redeat hic tumor, quod ſæpius fit, niſi quoque folliculus ejus tollatur, ſicut in aliis cyſticis, cavitas aperta ſæpe abſtergi debet, vino albo & melle roſaceo, aut ſirup. diamor. vel melle roſato, cui ad notabilem acorem ſpiritus vitrioli ſit inſtillatus, aut aluminis pulvis additus: huic poſtea linteolum bacillo alligatum immergitur, eoque cavitas aliquo-

(*x*) Libr. 7.

aliquoties quotidie paulo durius extergitur, donec membrana folliculi conſumta ſit, poſtea ſolo melle roſato vulnus facile ſaneſcit. Notandum quod, licet omnibus rite peractis, tumor tamen ſæpe reſurgat; quo vero in caſu eadem operatio iteranda, donec tandem cyſtis radicitus extirpata nullum novum tumorem producere valeat. Tumor hic aliquando duriuſculus & quaſi inflammatorius eſt atque a ſuppuratione non abhorret: quapropter antequam aperiatur, tentari poteſt ſuppuratio methodo ſupra deſcripta, vel lacte calido & ficu toſto ſæpe in ore detentis, applicato ſimul emplaſtro vel cataplasmate ſuppurante ſub mento, & quando pus percipitur, aperiatur, mundetur & conſolidetur, ut alius abſceſſus, ſic ab humore putreſcente cyſtis quoque deſtruitur, & morbus ſolvitur. Si *Atheroma* vel alius tumor cyſticus in lingua occurrat, eodem modo ac ranula eſſet curandus. *Atheroma.*

§. 35. *Calculos* in vel ſub lingua natos ſuppuratione facta ſponte excidere obſervarunt *Foreſtus* (y) & *Platerus* (z) quod ſi ſponte non fiat, eos ſectione tolli poſſe, notarunt *Abenzoar*, *Joubertus*, *Foreſtus*, *Blaſius*, notante *Bartholino* (a), qui & ipſe tales Patavii exemtos vidit. Contra *puſtulas in lingua urentes* egregius eſt ♎ ⊕li, ſi eo ſolo vel melle roſato temperato ſubinde tangantur. Tinctura martis ſolaris laudatur in M. N. C. (b). *Lingua inſtar ligni arida*, vix ſanationem admittit, niſi forte levior adhuc ſit gradus, ubi gargarismata emollientia adhiberi poſſunt. *Calculi.* *Puſtulæ.* *Lingua arida.*

§. 36. *Vulnera linguæ minora* ab inſtrumento acuto vel morſu excitata, præſertim ſi tantum mediam partem tranſeunt, oris integris, egregie ſanat oleum amygdalarum dulcium cum ſaccharo canto mixtum & ſæpe pluma illitum. In majoribus ubi tamen pars fiſſa corpori adhuc cohæret, ſi manui acceſſus datur, chirurgi ſuturam ſuadent, & quidem mature inſtitutam, quia ſine hac vix coëunt, applicato poſtea medicamento præ- *Vulnera linguæ.*

 dicto

(y) Obſ. 26. lib. 14. (z) Obſ. l. b. 3. p. 896. (a) Anat. cap. de lingua. (b) Dec. III. Ann. II. p. 21.

dicto vel oleo myrrhæ per deliquium, vitatis ſimul loquela & manducatione. Quo majora vero ſunt illa vulnera eo difficilius procedit curatio; ope tamen ſuturæ ſanationem facilem pollicetur, *Paræus* (c) ſi corpus linguæ linteo molli, ne lubricitate ſua elabatur, miniſter ſedulus arcte teneat, & chirurgus inferne ſuperneque adactis acubus conſuat, ubi, quando ſatis fuiſſe viſum eſt, filum proxime nodum exſecabit, ne, ſi longius ſit, in dentium interſtitiis inter maſticationem implicetur, & conſutarum partium lacerationem inferat. Hordeatis interim, amygdalatis, gelatina, ovorumque vitellis æger nutriendus: ore ſaccharum roſarum aut ſyrupum cydoniorum ſæpius verſabit, talia enim medicamenti & agglutinantis vicem ſubeunt, ſicuti experientiâ, non a Magiſtris, neque ex libris ſe didiciſſe aſſerit: Aſſertumque exemplis probat inſignibus. Idem affirmat & comprobat magnus ille Chirurgus *M. A. Severinus (d)*. Si glandibus plumbeis læſa, pars demta reſarciri nequit, ſed modo laudatis medicamentis vulneri cicatrix inducenda, quam etiam ipſa ſaliva ſemper præſens egregie promovet. Si a vulnere ingens adeſt *hæmorrhagia* alcohol vini, aut alio ſtyptico idoneo compeſcenda.

Cum ſubſtantiæ jactura. §. 37. Subſtantiæ jactura reſarciri arte nequit; attamen linguam reſectam renaſci obſervarunt, *Horſtius (e)*, *Rayerus (f)*, & *Thiermairius (g)*, qui linguam innocenti abſciſſam renatam memorat, prout ex Celeb. *Valentino* (h) Præceptore noſtro honoratiſſimo didicimus. Inſtrumentum quoque curioſum, quo illi, qui ob amputatam inſignem linguæ portionem fari nequeunt, ad verba articulate proferenda uti poſſunt, in figura oculis ſubjicit *Paræus* (i) aſſeritque illud tam à ſe quam ab aliis feliciter fuiſſe adhibitum. Atque mirabilem recenſet caſum, qui anſam dedit huic inventioni, dignus ut huc a nobis transferatur.

(c) Oper. Chirurg. lib. IX. cap. XXVII. (d) de Efficac. Med. cap. 125. (e) lib. III. Conſ. & Epiſt. Sect. 1. (f) Append. M. N. C. Dec. I. Ann. III. (g) Conſil. Med. L. 2. cap. 13. (h) Chirurg. med. p. 97. (i) lib. XX. cap. V.

feratur. *Cuidam linguæ inſignis portio reſecta fuerat, ex quo infans totum triennium manſit; contigit aliquando, ut dum in agris cum falcariis ex ſcutula lignea biberet, ab aliquo circumſtantium titillaretur, titillatum non ferens, ſubito in voces articulatas & intelligibiles erumperet, id ipſe miratus & rei novitate tanquam miraculo delectatus, eandem ſcutulam eodem, quo ante ſitu, in os indidit, planeque tum & articulate ſic loquebatur, ut ab omnibus intelligi poſſet. Itaque diu poſtea in ſinu ſemper habuit ſcutulam ad ſenſa mentis proloquenda: quousque tandem artium magiſtra & ingenii largitrice neceſſitate ſuadente, excidi ſibi & affabre fieri inſtrumentum ligneum curavit, quale apud Paræum (k) depictum cernitur, quod ſemper ex collo appenſum circumferebat, tanquam unicum mentis interpretem, & loquelæ miniſtrum.*

§. 38. *Ulcera* linguæ variam requirunt curationem; cancroſa tractantur, ut ſupra de cancro dictum eſt. Alia ulcera ſi cum inflammatione, melle roſato & ſyrup. moror. cum pauco alumine aut ſpiritu vitrioli curantur. Elui etiam ſæpe debet os vino & melle. *Ulcera à combuſtione,* mel roſar. mucilag. ſem. cydon. aut ol. amygdal. dulc. ſanat. *A dente pungente,* quæ proveniunt, curantur 1) apicis dentis ope limæ ablatione, vel evulſione, & 2) litu modo dictorum medicamentorum; niſi enim tale pungens mature tollatur, cancroſa ulcera excitare poteſt. *Ulcera.*

§. 39. *Aphtharum* curatio, ſi *benignæ* & ſparſæ magis, non adeo difficilis eſt: ſed ſi 1) os aqua prunellæ & ſyrup. moror. addito ⦶ vel ♎u ⊕li ſæpius abſtergitur, 2) laxans idoneum exhibetur, 3) pulveres abſorbentes pro acrimonia temperanda dantur, brevi ſæpe ſanantur. Succus raparum recens expreſſus, item ſuccus ſedi majoris pro abſterſione linguæ egregie quoque conducunt: ſi infans adhuc lactatur, nutrix bonam ſervet diætam, & præcipue à vino aliisque calefacientibus abſtineat. Si vero pejoris ſunt indolis *ſive malignæ,* quod ex aliis pravis adjunctis ſymptomatibus cognoſcendum, præſertim fe- *Aphthæ.*

(k) loco citato.

bri putrida, cruſtaque alba, denſa, tenaciſſime faucibus & toti oris cavo adhærente, curatu ſunt difficiles & ſæpe lethales; Imo ſi flavæ, lividæ aut nigræ evadunt, gangrænoſæ, & peſſimæ ſunt. In curatione ad acrimoniam hanc temperandam & cruſtam ſolvendam remedia præcipua ſunt, 1) largior potus calidus, aqueus, diluens, reſolvens, abſtergens cum pauco nitro, 2) collutiones oris ſimiles continuo uſurpandæ, admixto melle roſaceo.

Paralyſis linguæ. §. 40. *Symptomatum linguæ actionis læſæ*, primo loco hic ponamus *motum ejus abolitum, & ſic ſimul loquelam ſublatam*, quod ſymptoma *linguæ paralyſin* vocant, (*Celſus* (*l*) linguam reſolutam) oriundam à denegato ſpirituum influxu in muſculos linguæ, nunc in aliis morbis, ut in apoplexia, ſyncope, caſu ab alto, percuſſione, animique affectibus vehementibus; nunc per ſe. In curatione hujus mali requiritur, ut cauſa influxum ſpirituum in nervos impediens tollatur, & liber fluxus reſtituatur. Hoc autem fit vario modo pro cauſæ varietate: Nam ſi apoplexia, ſyncope, caſus ab alto, percuſſio aliique morbi conjuncti, hi ſecundum methodum ipſis debitam prius curandi; ſi vero paralyſis linguæ ſola ſuperſit, à cauſa quacunque relicta, interne eadem medicamenta, quæ contra paralyſin in genere proſunt, ut attenuantia, aromatica, cephalica, nervina, Eſſentiæ, ſpiritus, vinum aromatibus impregnatum, infuſa aromatica, olea deſtillata, ſalia fixa & volatilia, interpoſitis ſudoriferis & purgantibus imo quandoque emeticis. Speciatim vero cum Poterio quidam laudant ♌um ☉li cephalicum & ſpecificum ejus ſtomachicum. Externe linguæ applicanda, quæ penetrandi, ſtimulandi & ſimul confortandi virtute prædita ſunt, ad ſpiritus alliciendos, cui fini dicata ſunt potiſſimum olea deſtillata valde penetrantia, præſertim oleum deſtillatum ſuccini, caryophyllorum, cinamom. ſalviæ, majoranæ, rosmarin. ſimilesque ſpiritus linguæ ſæpius applicati; ſic & manducatio frequens ſinapi, cinamom. caryophyll. cardamom. aliorumque aro-

(*l*) lib. IV. c. 3.

aromatum aut acriorum, egregii eſt uſus. Commode olea laudata vel per ſe illini, vel in forma quoque elæoſacchari linguæ ſæpius imponi & ſoluta deglutiri tandem poſſunt. *Celſus* (*m*) *optime commendat gargariſma ex aqua, in qua vel thymum, vel hyſſopum, vel nepetha decocta ſit*; & *Caput*, ait, *os & ea, quæ ſub mento ſunt, & cervicem vehementer perfricare, laſere linguam linere, magna vi luctari, ut verba exprimantur; exerceri retento ſpiritu; caput ſæpe aqua frigida perfundere, & nonnunquam vomere oportet.* Paralyſis linguæ feliciter curata in M. N. C. (*n*) deſcribitur, nimirum: ℞. Ol. Majoran. ʒß. Ol. ſuccin. ℈j. Ol. anth. ℈ß. balſam. vit. gt. v. M. D. pro lingua ſæpe linenda, atque interne liquor. C. C. ſuccinat. it. Sal volat. oleoſ. Sylv. aſſumendo.

§. 41. *Si actio linguæ ob frænulum* nimis protractum læditur, ſectione chirurgica ſuccurrendum, quæ vero frænuli ſolutio non in omnibus infantibus eſt neceſſaria, ſicuti e vulgo multi exiſtimant, ſed tantum ubi lingua ita ligatur, ut infans eam ex ore exercere nequeat, & ſic nec rite ſugere nec deglutire, nec ætate accreſcente articulate loqui poſſit: quod vero ex mille vix uni contingit infanti. Quod ſi vero tale p. n. frænulum occurrat provide diſſecandum, ut lingua liberiorem motum acquirat. Hoc fit linguæ extremo manu ſiniſtra elevato interventu linteoli, ne tam facile gliſcat, & ligamentum membranaceum inter venas raninas & ductus ſalivales inferiores, nunc una, nunc pluribus inciſionibus, prout utiliſſimum judicatur, ope forficis inciditur, ut naturali conſtitutioni quam ſimillimum evadat, magna cura habita, ne pars carnea, ductus ſalivales, arteriæ linguæ aut venæ raninæ lædantur, unde periculoſa ſymptomata provenire poſſunt: recenſentque *Mauriceau* (*o*) & *Dionis* (*p*) exempla infantum ob læſa vaſa linguæ ex hæmorrhagia poſt hanc operationem mortuorum.

actio linguæ ob frænulum læſa.

 Si

(*m*) Libr. 4. cap. 3. (*n*) A. VII. & VIII. p. 155. (*o*) Maladies des femmes groſſes Lib. III. cap. 30. & obſervat. 301. (*p*) in chirurg. cap. de frænulo linguæ.

Si igitur caſu læduntur, ne ex hæmorrhagia damnum ſequaquatur, linteolum aceto vel alio liquore ſtyptico imbutum aliquoties iis applicandum, vel ⊕lum aut ferrumentum ignitum ſuaſu *Hildani* (*q*) admovendum, donec hæmorrhagia ceſſet. Alii in hac operatione, quoniam ob anguſtiam oris digitis haud commode accedere licet, malunt linguam ope ſingularis furcillæ obtuſæ elevare & ſuſtinere, quando frænulum incidunt, ſicut apud *Scultetum* (*r*) & *Mauriceau* (*s*) videri poteſt. *Celſus* (*t*) extremam linguam vulſella apprehendendam, ſub eaque membranam incidendam eſſe docet: quo facto nutrix aliquoties in die digito melle roſato imbuto vulnuſculum linat. Si lingua arctius ligata, ut nec exeri nec rite moveri queat, ſine aliquo p. n. frænulo, nulla ſectio eſt inſtituenda, ne convulſiones, hæmorrhagiæ aut alia mala inde proveniant, ſicut ab Empyrico temere factum eſt, teſte *Hildano* (*u*). *Riolanus* (*x*) à frænulo male ſecto convulſiones obſervavit, & *Dolæus* (*y*) à læſis ductibus ſalivalibus ptyaliſmum continuum annotavit. Hinc *Aquapend.* (*z*) monet, ne temere ad hanc operationem nos accingamus (etiam ſi facillima à nonnullis habeatur) quia perperam inſtituta, graviſſima ſymptomata creare poteſt. Sic etiam *Koonhuyſen* (*a*) cavendum præcipit, ne frænulum breve admodum & craſſiuſculum aut carnoſum temere ſecetur, quia facile arteria aut nervus læduntur. Denique notandum, quod quædam obſtetrices, in quovis infante recens nato, frænulum unguibus lacerare tentent, ſed quia lacerando ſæpe inflammationes, ulcera, convulſiones aliaque ſymptomata mala excitarunt, ſicut teſtantur (*b*) *Hildanus*, *Gregorius Horſtius* (*c*) & *Scultetus* (*d*) hinc à prava hac conſuetudine ſunt dehortandæ.

§. 42. *Si*

(*q*) obſ. 28. cent. III. (*r*) Tab. XI. fig. VII. & Tab XXXIII. fig. IV. (*s*) loco citato. (*t*) lib. 7. cap. XII. (*u*) loc. cit. (*x*) lib. IV. Antropograph. cap. 8. (*y*) Encyclopæd. chir. L. I. cap. 18. (*z*) oper. chir. (*a*) part. 1. obſ. II. (*b*) centur. III. obſ. 28. (*c*) Oper. Med. Tom. III. p. 116. (*d*) obſ. 30.

§. 42. *Si aphonia à lingua nimis craſſa* aut ſolito breviori aliove ſimili vitio connato oritur, eam mutare arte non poſſumus, adeoque inſanabilis eſt. Sic etiam *ſi ob linguam reſectam, ſclopetis ablatam, aut alio caſu amiſſam* loquela aboletur, in arte medica nulla medela nota eſt, nam quod juveni illi apud Tulpium, cui lingua fuit reſecta, de quo ſupra (22) dictum eſt, loquela fuerit reſtituta extraordinariis accenſendum. Si loquela læditur à tumoribus, ranula, vulneribus aliisve cauſis in ſenſus incurrentibus, ex jam dictis medela patebit. *aphonia a linguæ mala conformatione.*

§. 43. *Si loquela depravata eſt hæſitantia, balbutie, aut titubantia* vitio nervorum malæ conformationis, nimiæ amplitudinis, craſſitiei, longitudinis aut brevitatis, vix medelæ locus eſt. Si vero ob nimiam laxitatem & humiditatem, evacuantia, exſiccantia & roborantia multum valebunt; contra, ſi ſiccitate aut rigiditate, humectantia, collutiones oris frequentes emollientes & potus aquoſi palmaria erunt remedia. Si à frænulo male ſe habente, ab inciſione chirurgica auxilium petendum. Si à terrore aut motibus convulſivis, nervina proderunt. *Loquela depravata &c.*

§. 44. *In guſtu abolito*, ſi vitium connatum & ex mala conformatione oriatur, ſicuti in vitrivoracis exemplo (11) immedicabile eſt. Si vero guſtus abolitus vel imminutus eſt defectu ſpirituum in ægris debilibus, curato prius morbo principali, roborantibus & analepticis tandem reſtituitur. Si ab obſtructione nervorum eadem conducunt, quæ contra paralyſin laudavimus. Si papillæ nerveæ cruſta viſcida glutinoſa obſitæ ſunt, ut objecta ſapida percipere nequeant, ſpatha, cochleari vel alio idoneo inſtrumento abradenda, abſtergendaque ſæpius lingua melle roſato ♎ Œli impprægnato, ſicut lippis & tonſoribus notum eſt. *Guſtus abolitus.*

§. 45. *In guſtu depravato*, amaro, ſalſo, acidoque &c. conducunt, (niſi quid vetat) vomitoria, purgantia, ſtomachica, amara, ſalina alcalina; & ubi acidum peccat, abſorbentia; acida *Guſtus depravatus, amarus, ſalſus, acidus.*

acida vero ubi nidoroſus aut urinoſus eſt ſapor: adjuncta ſimul diæta congrua, & cauſſæ contraria.

Retinenda læſa. §. 46. *Si excernenda retinentur* p. n. in lingua, & in cruſtas viſcidas aut aphthoſas deſinunt, tollendæ ſunt methodo (39 & 44) deſcripta.

Excernenda læſa. §. 47. *Si retinenda excernuntur* p. n., uti ſupra de hæmorrhagia in venæ ſectione infelici, atque de ſimili frænuli ſectione dictum (24): linteolum aceto vel liquore quodam ſtyptico ebrium aliquoties applicandum, donec hæmorrhagia remittat. Si forte hæc non ſufficiant, fruſtum fungi iſchæmi (vulgo crepitus lupi appellati) aliquamdiu admovendum, aut fruſtum vitrioli aut aluminis, vel in caſu deſperato ipſo ferro candente vas apertum inurendum.

Qualitates mutatæ corrigendæ. §. 48. *Ratione qualitatum viſibilium mutatarum, ſi pallor & albor* à frigidis pituitoſis humoribus proveniunt, unde guſtus læſio oriatur, conducunt medicamenta attenuantia, & reſolventia, amara, aromatica, ſalina & quæcunque (44) laudavimus interpoſitis purgantibus maxime mercurialibus. Lingua ſæpius a pituita linteo & cochleari aut alio inſtrumento idoneo liberetur, nec non foliis atque decocto ſalviæ fricetur, donec ad naturalem ſtatum redeat. Sin vero *in febribus lingua alba*, febri cumprimis debita methodo proſpiciendum, præſertim potus diluens aqueus ſufficiens concedendus, gargariſmatibus refrigerantibus nitroſis os eſt gargarizandum, & inprimis lingua ſæpe abluenda, prout in aphthis jam indicatum eſt. Et hæc eadem primaria quoque ſunt remedia, ſi in febribus ob æſtum *lingua ſit flava, nigra, aſpera & fiſſa,* nam ſi modo febrim rite curamus, hæc linguæ ſymptomata quoque cedent. De *Saporum peregrinorum* ſalſorum, amarorum, acidorum &c. curatione nihil hic dicturi ſumus, quia jam ſupra (45) pro virili de ea egimus.

FINIS.